

F o r s l a g

til

et, med Hensyn til

Agerdyrkingens Fremme,

velorbnet

Landpolitie.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

Forerindring.

Jeg har tilfulde indseet og følt hvor vanskeligt det er, og hvormeget der udfordres, til at udarbejde et fyldestgørende Forslag til et hensigtsmæssigt Landspolitie.

Politievidenskaben er en tilbeels hidtil udbrøket Mark i vor Litteratur. Erfaring og Praxis spille saa betydelig en Rolle i denne Deel af Lovkyndigheden, at skjøndt mange kunne ansee sig kompetente til at have en afgjørende Stemme, naar der er Spørgsmaal om enkelte Gjenstande for denne Bestyrelsesgreen, dog kun meget faa, selv efter at have virket i en Række af Aar med Iver og Held i dette Fag, tiltroe sig Erfaring og Kundskab nok til at kunne overskue alle de Forhold, paa hvilke der fra Politiets Side skal virkes, og forelægge for Publicum Resultatet af deres Erfaringer, som noget Heelt, hvorpaa der kunde bygges som paa en Grundvold. Der er i Politievæsenet saa meget, der afhænger af temporaire Omstændigheder og Lo-

caliteter, at de Fleste ansee det som et utaknemmeligt Arbeide, videnskabeligen at behandle dette Sag.

Naar imidlertid en Opfordring, som den til nærværende Forslag, skeer af et Samfund af sagskyndige og indsigtsfulde Mænd, der soie det Manglende i Landets nærværende Politiebestyrelse og indsee Nødvendigheden af en Forbedring, saa anseer jeg det som Pligt for enhver Mand, der har samlet Erfaringer og havt Leilighed til at bemærke og overlægge hvor Manglerne ere, at tale.

Har man end Mistillid til sine Evner, fristes man end til Tausked ved den Tanke, at mere indsigtsfulde og erfarne Mænd burde opløste deres Stemmer, saa bør dog den Overbeviisning seire, at Enhver efter sine Evner bør virke til det almindelige Bedste, og at mange Enkeltes Erfaringer og Ideer, fremførte til rette Tid og Sted, kunne give de Mænd, der, efter deres Stilling, for Thronen skulle nedlægge Beretninger og Forslag om de forskjellige Grene af Stats-Bestyrelsen, Materialier ihænde, blandt hvilke de med Indsigt og Klogskab kunde vælge dem, de finde en nærmere Opmærksomhed værdige.

Gjennemtrængt af disse Forestillinger har jeg vovet mig til et Arbeide, hvis Vanffelighed jeg soier, og uagtet jeg ei tiltroer mig Evner til at

præstere noget Fuldkomment, har jeg dog anseet det for Pligt at tale.

Dette tjene til Undskyldning fordi jeg har fordriftet mig til at betræde den ubanede Vej. Nogle faa Bemærkninger troer jeg endnu at burde forudsætte, med Hensyn til den Synspunkt, fra hvilken jeg har betragtet Selskabets Priisopgave.

Den fornødne Orden i alle de Grene, der høre under Politiets Ressort, bidrager unægteligen til Samlivets Behagelighed, og til at fremme enhver Næringsvei i Almindelighed. Hviisaarsag ogsaa et velordnet Politie i sin fulde Udstrækning vist nok er et af de Midler, der bidrage meget til Agerdyrknings Fremme. Smidlertid har jeg dog anseet mig besøiet til at antage, at Meningen af den fremsatte Priisopgave ikkun er, at man ønsker et Forslag, der gaaer ud paa et hensigtsmæssigt Landpolitie i indskrænket Forstand, samt beskæftiger sig med de Gjenstande, der nærmest og umiddelbar staae i Forbindelse med Agerdyrkingen.

Jeg har derfor blot indskrænket denne liden Afhandling til disse, og forbigaaet en Deel af de Grene, der høre til Landpolitiet i Almindelighed, saasom Lyverie, Brandvæsnet, Sundhedspolitiet, ogsaa har jeg ladet uberørt de Materier, der grunde sig paa locale og temporaire Omstændigheder, og ikke synes

at burde have deres Plads i nærværende Forslag, saasom Sandflugten, Fiskerie, Skovvæsnet m. m.

Om end dette Arbejde skulde blive anseet som ufuldstændigt og fragmentarisk, glæder jeg mig dog ved den Overbeviisning, at det ei er aldeles uden Nytte, da jeg har fremsat Ideer, grundede paa Erfaring, der kunne give Anledning til nyttige og interessante Discussioner i en saa høist vigtig Materie.

I n d l e d n i n g.

§. I.

Klage over Mangel paa et godt Landpolitie i Danmark er almindelig, og vist ikke uden Grund; men betragter man Tingen nærmere, vil det findes, at denne Klage i Særdeleshed angaaer Mangelen af en hensigtsmæssig Organisation af det executive Politie paa Landet; thi vi kunne, fremfor endeel andre Lande, rose os af gode og nyttige Politie-love, og vor nyeste Lovgivning vidner om, at Regeringen har fundet denne Gjenstand vigtig og Høifsammes Opmærksomhed værdig; men baade ældre og nyere Politiclove eksistere, og det er ikke mueligt, efter den nærværende Organisation, at der kan vaages over deres Overholdelse. Agerdyrkningens Fremskridt og Rutidens Aand gjøre et alvorligere Politieopsyn paa Landet nu mere nødvendigt end før, og ikke desmindre have de Mænd, hvem Politieadministrationen paa Landet er betroet i det Væsentlige, ikke flere Midler ihænde end før, uagtet deres øvrige Forretninger dog i den senere Tid betydeligen ere blevne forøgede.

§. 2.

Derfor Mangel paa et godt og hensigtsmæssigt Politie havde den Virkning, at dens skadelige Folger strax vare i oinesaldende, at man strax folte, hvormegen Skade og Tab deraf flyde, baade for Staten og hver enkelt Mand i Særdeleshed, da vilde det ikke medføre saamegen Vansteligbed at faae gode Foranstaltninger i denne Henseende truffne, men dette er ikke Tilfaeldet.

Et slet Politie er et Onde, der nager langsomt og uformærket ved den hele Statsmaskine; dets skadelige Indsydelse paa Samfundets Vel bemærkes kun efterhaanden, og den gavnlige Virkning af et godt Politie, er som oftest kun et negativt Gode, der ei noksom paastjones.

Dette er Ursagen hvorfor saa faa ere villige til at yde Bidrag til nye og alvorlige Politieforanstaltninger, og hvorfor de med saa megen Brangvillie underkaste dem nye og uvante Indstrænkninger til dette Siemeeds Opnaaelse. Mængden er for fortsnyet til at indse den umiddelbare Nytte af et godt Politie, og det almindelige Raisonnement er: Det er jo hidtil gaaet ret godt, hvorfor kan det ei blive som for?

§. 3.

De væsentligste Hindringer, man støder paa ved en ny Organisation af Landpolitiet, ere: Mangel paa Penge til de fornødne Udgifters Bestri-

delse, og Mangel paa Mænd, der ere stikkede og tillige villige til at deeltage i Politieadministrationen paa Landet.

Med et iværksætteligt Forslag til et hensigtsmæssigt Landpolitie bør man derfor i Særdeleshed have disse Hindringer for Øie, og paa den ene Side tænke paa Midler til at hæve dem, og paa den anden læmpe sig efter dem, forsaavidt de ikke kunne hæves.

Ingen menneskelig Indretning er fuldkommen, ingen Idealer kunne opnaaes, dette maae man ei ved et Forslag, som dette nærværende, tabe af Sigte, og naar Midlet, hvorved man vil opnaae et Gode, medfører flere Dødfæller, end at de kunne opveies ved dette Gode, maae man hellere give Slip paa dette. Disse Grundsætninger og Ideer har jeg stræbt saa vidt muligt at blive troe i nærværende Forslag.

§. 4.

I Fortalen til Christian den Femtes Lov er der bleven lovet en Politie-Anordning, der ikke skulde indføres i den almindelige Lov, fordi ingen saa stadige Politielove, som det hedder, kan gøres, som jo efter Tidernes Leilighed en eller anden Forandring kunde behøve. Denne Politie Anordning er imidlertid ikke udfkommen.

Det er at formode, at sliq en Politiecodex skulde indeholde de almindelige Principer om Politie Binds adet Hefte.

titiets Beskyrelse, samt Bestemmelser om de vigtigste Grene af Politievæsenet, forsaavidt de efter de Tider kunde ansees hensigtsmæssige.

Seer man hen til den betydelige Mængde af Anordninger, der ere udfomne som Supplement til, og Forandringer i Christian den Femtes Lov, og som gjøre Lovkyndighedens Studium saa vanskeligt og byrdefuldt, saa maae man vist nok antage, at det samme endnere vilde have blevet Tilfældet med en almindelig Politie-Anordning, og samme vilde efter en tåie Tid ikke have været af nogen synderlig Nytte; thi det ligger i Politie-loves Natur, at de jævnlig maa forandres efter Tid og Omstændigheder.

Bore nu gjeldende Politielove findes adspredte i forskjellige Anordninger, og stundom findes en eller anden Bestemmelse, Politievæsenet angaaende, i Anordninger, der omhandle tillige ganske andre Gjenstande; enkelte Bestemmelser i ældre Politie-Anordninger ere hævede ved nye, og en Deel af hine ere endnu gjeldende, saa at det baade for Ørighederne og især for Menigmand er meget vanskeligt at vide, hvad der i ethvert Tilfælde er overstemmende med Lovene. Det vilde derfor upaatvibveligen være et vigtigt Skridt til et godt Landpolitie, om samtlige Love, denne Deel af Politievæsenet betræffende, bleve reviderede, og alt hvad der kunde ansees gjeldende for hver enkelt vigtig Green af Landpolitiet blev sammendragen i en sær-

Kildt Anordning, og naar en sliq Revision f. Ex. hver andet Aar blev paabuden, vilde Oversigten af Politielovene meget derved lettes.

§. 5.

Naar det egentlig executive Landpolitie først hensigtsmæssigen er organiseret, kunde Procesmaaden i Politiesager letteligen modtage en Deel Forbedringer, der vilde bidrage til sliqe Sagers hurtige og lidet byrdefulde Afgjorelse.

Jeg vil derfor, efter at have foreslaaet en Forandring i Organisationen af det executive Landpolitie, fremsætte nogle Bemærkninger om Procesmaaden i Politiesager; hvornæst jeg særskildt vil gennemgaae de vigtigste Grene af Landpolitiet, forsaavidt de staae i Forbindelse med Agerdyrking, og søge at anvende de foreslaaede Bestemmelser om det executive Politie paa disse, samt tillige stræbe at vise i hvilke Punkter de gjeldende Politielove kunde trænge til Forandringer, overeensstemmende med Tidsumstændighederne og sigtende til Agerdyrkingens Fremme.

Forste Capitel.

Om Organisation af det executive Landpolitie.

§. 6.

Efter den nærværende Organisation have Amtmændene, hver i sit Amt, Overbestyrelsen af

Politievæbnet, og den umiddelbare Administration er i Herredsfogdernes og Birkedommernes Hænder; de sidstnævnte have til Hjælp ved Politiebestyrelser Sognefogderne og tildeels ogsaa efter Lovene Sognepræsterne. Amtmændene ere vist nok, ifølge deres Embedsstilling og den dem tillagte Myndighed, i Stand til at have det dem betroede Overopsyn, ligesom og Herredsfogderne og Birkedommerne, naagtet de have mange og betydelige heterogene Forretninger, ville kunne bestyre Politievæbnet i deres Jurisdiction, naar de kun have den fornødne Assistance; men at de mangle den for Tiden, vil jeg søge at godtgjøre. Man kunde vel tænke sig særskilte Politimestere ansatte i de forskjellige Amtter, ligesom det er Tilfældet for Tiden paa Kjøbenhavn's Amt, hvilke Mænd, naar de blot havde de til Politievæbnet henhørende Forretninger at varetage, kunde virke mere uafbrudt og med mere Kraft end de for Tiden ansatte Øvrigheder; men sliig en Organisation vilde være forbunden med for mange Omkostninger, til at det kunde iværksættes.

§. 7.

Jeg nævnte at Politieøvrighederne for Tiden mangle den fornødne Assistance, og dette troer jeg med Føie at kunne paastaae.

Sognefogderne ere de Personer, som ere ansatte til at udføre Øvrighedernes Befalinger og selv vaage over at Lovene overholdes, samt under-

rette deres Foresatte om de Overtrædelser de komme til Kundskab om. Ogsaa paalægge Loven og senere Anordninger Præsterne endeel Pligter, med Hensyn til Politieopsynet, saasom at examinere Fremmede, holde Fortegnelse over Løsgjengere, Inverster m. f., paategne Tjenestefolks Skudsmaal, ligeledes adskilligt Sundheds- og Politiet betreffende. Men deels er det gaaet af Brug, og iagttages i Almindelighed ikke, deels staae Præsterne, ifølge deres Embedsstilling, i saadant Forhold til Bønderne, at man ikke kan vente, at de i alle Tilfælde ville eller kunne føre det dem paalagte Opsyn med den nødvendige Strenghed. Imidlertid vidne disse Bestemmelser dog om, at Lovgiveren har indseet Nødvendigheden af, at der i ethvert District ere ansatte Mænd uden for Bøndestanden, forsynede med Kundskaber og nogen Øvelse i Forretninger, for at kunne række Politievrighederne hjælpsom Haand.

§. 8.

Det kan ikke nægtes, at Ansættelsen af Opsynsmænd i de mindre Districter, er meget nyttig, for at sætte Øvrighederne i Stand til at kunne overse deres, som oftest meget vidtløftige, Jurisdictioner. Principet, der ligger til Grund for Ansættelsen af Sognefogder, er derfor vist nok meget rigtigt; men jeg troer ikke at disse, efter den nærværende Indretning, tilfulde kunne opfylde deres Bestemmelse.

§. 9.

Hvad der, ifølge min Formening, i Særdeleshed forarsager, at Sognesfogderne ikke kunne gjøre den tilsigtede Nytte, er:

- 1) at de høre til Bondestanden;
- 2) at der er paalagt dem mere, end de ere istand til at opfylde.
- 3) at de nyde for liden Erstatning for deres Umage.

Man fordrer vist nok for meget, naar man af en Bonde, fordi han udnævnes til Sognesfoged, forlanger, at han skal lægge sig ud med sine Sognemænd, med hvilke han skal leve, og udsætte sig for deres Had og Forfølgelse, blot for at føre et alvorligt Politieopsyn, hvis Nytte han stundom ikke indseer, og som han som oftest paatager sig med Uvillie; og skal han strengt opfylde de Pligter, der paaligge ham, ville de ovennævnte Følger upaatvibneligen flyde deraf. At han, uagtet han hører til Bondestanden, i mange Tilfælde er stiftet til at udføre Dyrighedens Befalinger, om disse endog paaføre en anden af hans Sognemænd et Onde, er unægteligt, thi det er i Dyrighedens Navn han handler, og det lægges ikke ham til Last; desuden kan han drages til Ansvar, naar han ei efterkommer den ham givne Befaling. Men ganske anderledes forholder det sig, naar Sognesfogden paa egen Haand og ex officio skal paatale

og angibe en Forseelse, begaaet af hans Ven eller Kæbe; her lægges ham til Last hvad han foretager sig, Bonden formener, at han dog kunde have overseet det, og Sognefogden synes som oftest det samme, og han bliver kun en maadelig Fiskal mod hans Eigemand.

Seer man hen til Mængden af de forskjellige Grene af Politievaesnet, som Opsynet gaaer ud paa, saa synes det næsten at være umueligt for en Mand, især med liden Dannelselse og Øvelse i Forretninger, at iagttage alt det, der paaligger Sognefogden. Han skal eftersee Veiene, Kroerne, eftersoge Løsgjengere og passe paa Fremmede, der ankomme i Sognet; han skal desuden foretage Udpantninger m. m.; alt dette kan han ei efterkomme, uden at forsømme endeel af sine egne Syssler, og at han skal tilsidesætte den egen private Interesse, kan man ei vente, med mindre han derfor erholder en passende Godtgjørelse, og denne faaer han sandelig ei. Den vigtigste Fordeel Sognefogderne nyde, er at de ere frietagne for Veiarbeider og Kongereiser; men Opsynet, de i saa Henseende skulle føre, samt Uleiligheden med Tilfælgelser, er næsten ligesaa byrdefuldt for dem, som om de selv deeltog i disse Præstationer.

Vel kunde det være mueligt, at man til Sognefogder kunde paa mange Steder faae Folk uden for Bondestanden, hvilket dog ei vil være saa let,

paa Grund af, at endeel af Sognefogdens Forretninger ere af den Bestaaffenhed, at ikke mange, som ei ere Bønder, vilde være villige til at paa tage sig dem. Men om det end kunde opnaaes, saa gjelder dog det samme om dem, som er anført under No. 2, at Forretningerne ere for mange og heterogene til at een Mand kan overkomme dem, især naar han ei faaer saa megen Erstatning for sin Umage, at han uden Tab kan forsømme en Deel af sine egne Forretninger.

§. 10.

Naar man nu, som ovenanført, finder, at Ansættelsen af Sognefogder i mange, skjøndt ei i alle Henseender, svarer til Diemedet, saa synes det rigtigst, at man beholder denne Indretning og høster al den Nytte af den som man kan, men tillige er betænkt paa Midler, hvorved man afhjælper saavidt mueligt de Mangler, som Erfaringen har lært, at der findes ved samme.

Man være altsaa i Særdeleshed betænkt paa en Indretning, hvorved et fyldestgjørende Politieopsyn i enhver Jurisdiction kan have og dog tillige Sognefogderne fritages for en Deel af de dem hidtil paalagte Forretninger, samt hvorved Mænd uden for Bondestanden ansættes, som man kunde overdrage de Pligter, som Sognefogderne efter deres borgerlige Stilling ikke ere i Stand til at opfylde tilfulde.

§. II.

Dette kunde, ifølge min Formening, opnaaes paa følgende Maade: Man inddele hvert Herred eller Birk foruden i Sogne, endvidere i større Districter, hvoraf ethvert skal indeholde 2-3, høist 4 Sogne, alt i Forhold til Sognenes Størrelse, Beliggenhed m. m.

I hvert af disse Districter udnævner man en Mand uden for Bondestanden, som, forsynet med den fornødne Myndighed, skal føre Politieopsynet i sit District, og have det umiddelbare Tilsyn med Sognefogderne, forsaavidt disse's Forretninger angaa Politievæsenet.

Disse Mænd, som man kunde give Navn af Districtsfogder, skulle have Opsyn med alle Fremmede, der ankomme i Districtet, sørge for at alle Løsgjængere og Omløbere anholdes, vaage over Markfreden, have Tilsyn med de paa Landet boende Haandværkere og andre Ræringsdrivende. De skulle desuden søge i Mindelighed at afgjøre smaa Trætter og Uenigheder, især mellem Høsbond og Lyende, de skulle underrette Øvrighederne om alle de Uordener og Lovovertrædelser, som de faae Kundskab om, og i det Hele vaage over at Lovene overholdes i deres District, samt under Øvrighedens Veiledning og næst efter denne føre Politieopsynet i samme.

Sognefogderne skulle beholde en Deel af de dem hidtil tillagte Forretninger, saasom Udpant,

ninger, Opsyn med Veiarbeide, Tilsigelserne til Reiser, og isvrigt under Districtsfogdens Veiledning og Control fore et specielt Politieopsyn i deres respective Sogne, de skulle i Almindelighed modtage Øvrighedens Ordre igjennem Districtsfogden, og til ham igjen umiddelbar gjøre de fornødne Indberetninger og Anmeldelser.

Bed denne Organisation vilde opnaaes, at Politieopsynet meget lettes for Øvrighederne, og Sognefogderne vilde deels fritages for adskilligt Arbeide, og deels, da de under strengere og mere umiddelbar Control end hidtil føre Politieopsynet i deres respective Sogne, vilde de blive mere tilbøielige til at vaage med Strengthed over Lovene, da de ikke saameget handle paa egen Haand, som før, og ikke derved udsætte sig saa meget for deres Ligemands Uvenskab, fordi disse da mere vilde ansee dem nødte til at fiskalisere end før.

Bonden, der ikke betragter Districtsfogden, som er uden for Bondestanden, som sin Ligemand, vil uden Tvivl bedømme ham med Hensyn til de Handlinger, han foretager sig i Kraft af sin Bestilling, ganske anderledes, end han bedømte Sognefogden, og der vil i det Hele blive en større Afstand imellem ham og Bonden, end imellem Sognefogden og denne, hvilket, naar Orden skal tilveiebringes, er nødvendigt. Bonden vil isvrigt i Districtsfogden, naar denne er hvad han skal være, finde en Mand, til-hvem han med Tillid kan tye

i mange af sine Anliggender, hvor han hidtil har været uden Raadgiver eller Assistance, fordi det ofte var for besværligt for ham, at gjøre en Reise til Ørigheden, hvis øvrige Forretninger desuden ikke stedse levner ham Tid til at indlade sig i enhver Detail.

Jeg har her blot i Almindelighed anført de Pligter, der skulle paaligge Districts- og Sognefogderne. Naar jeg har gennemgaaet de enkelte Grene af Politievæsenet, og ved hver af dem bemærket, hvad der paaligger Politieadministrationen, skal jeg, med Hensyn dertil, til Sturingen foreslaae en passende Instruction for hver af disse Mænd.

§. 12.

Men nu opstaaer naturligt det Spørgsmaal: er denne Indretning iværksættelig, og moder man ikke saadanne uovervindelige Hindringer, at man maae opgive den hele Plan, om den endog kunde ansees hensigtsmæssig. — En Hovedvanskelighed, der er forbunden med denne Plans Iværksættelse, er at finde duelige og dertil villige Mænd, som kunde ansættes som Districtsfogder. Der udføres en meget nøiagtig Lokalkundskab om Landets forskellige Provindsler, til med Visshed at kunne sige, at der overalt i Landet findes Mænd, som kunne og ville paatage sig disse Forretninger. En sliq Kundskab mangler jeg; men efter den Erfaring, jeg har om enkelte Districter, og efter hvad

jeg har ladet mig sige af Andre, er jeg tilbøielig til at antage, at det kunde opnaaes, i Særdeleshed med Hensyn til, at i den senere Tid mange uden for Bøndestanden have kjøbt Landeiendomme, og ernære sig ved Agerdyrkning.

Efter en løs Beregning kan man antage, at der

i Sjellands Stift ere 34 Herreder og 444 Sogne;
 i Fyens Stift ere 14 Herreder og 201 Sogne;
 i Jyllands Stift ere 80 Herreder og 983 Sogne;
 i Lollands og Falsters Stift 6 Herreder og 108 Sogne;

Man bestemme nu i Gjennemsnit, at hvert District skal bestaae af 3 Sogne, saa bliver der:

i Sjellands Stift omtrent 135 Districter;
 i Fyens Stift omtrent 67 Districter;
 paa Lolland og Falster omtrent 36 Districter;
 og i hele Jylland omtrent 325 Districter.

Det er ikke at formode, at alle Eiere af Eædegaarde, enten ere oplagte eller tilbøielige til de anførte Forretninger, ligesom og en stor Deel af dem ikke have stadigt Ophold paa deres Godser. Men man kan dog vist med Føie antage, at mange af Proprietairerne, som indsee Nødvendigheden af et forbedret Landpolitie, ville deeltage i Politieopsynet, i Særdeleshed paa deres Godser, og hvor dette ikke er Tilfældet, vil dog som oftest findes en Forvalter, Korpagter, eller anden saadan Mand, til hvem man kunde tye.

Man regner i Sjellands Stift omtrent 169 Herregaarde, i Fyens 180, paa Lolland og Falster 49, og i Jylland 327. Jeg troer at man gode kan antage, at der i det mindste paa hver femte Herregaard kunde treffes een Mand, som kunde ansættes til Districtsfoged.

Man fik paa denne Maade omtrent 33 i Sjellands Stift, 36 i Fyens, 9 paa Lolland og Falster, og 65 i Jylland; det vilde allerede være meget vundet for den gode Sag. — I øvrigt var det mueligt, at man af en eller anden vigtig Grund vilde tage i Betænkning at ansætte Districtsfogder overalt i Landet, men derimod paa sine Steder vilde give Ansættelse af Mænd uden for Bondestanden til Sognefogder Fortrinet, og tillægge denne Classe af Opsynsmænd flere Emolumenter og en større Myndighed end hidtil; men i de meest beboede Egne, og i Særdeleshed, hvor Landpolitiet skal understøtte Hovedstadens og de større Kjøbsteders Politie, troer jeg, at Districtsfogders Ansættelse, naar kun Valget af Personerne skeer med Klogskab og Forsigtighed, vilde være hensigtsmæssig og nyttig.

Naar der nu regnes paa en betydelig Deel Agerbrugere, som ere uden for Bondestanden; paa nogle pensionerte Officerer og civile Embedsmænd, der have etableret sig paa Landet; paa enkelte i de forskjellige Herreder i andre Fag ansatte Embedsmænd, saasom Skovridere, Branddirecteurer m. f.,

faa skulde jeg næsten troe, at man kunde faae det fornødne Antal Districtsfogder.

Om der end i enkelte Herreder skulde være Mangel paa saadanne Mænd, saa bør man, i Følge min Formening, derfor ikke ansee den hele Plan for uiværksættelig. Man kunde jo i saadanne Jurisdictioner indtil videre gjøre Districterne saa meget større, ja om det ikke kunde være anderledes, maatte man paa enkelte Steder lade det blive ved det Gamle, indtil den nye Forandring hensigtsmæssigen kunde indføres. Det vilde vist nok ikke være Tilfældet i mange Districter, og maaskee kunde Mangelen afhjælpes paa andre Maader.

Man kunde mueligen i Anledning af Forslaget at udnævne enkelte Godseiere eller deres Forvaltere, gjøre den Indvending, at det ikke var tilraadeligt, at give disse Mænd en saadan Myndighed over Bonden, da de lettelig kunde misbruge samme efter det Forhold der finder Sted imellem dem og Bonden. Men da den Myndighed, Godseierne eller deres Forvaltere som Districtsfogder vilde faae over Bonden, ikke er af den Bestaffenhed, at de derved faae Indflydelse paa hans egentlige Retsforhold, eller hans Stilling, i Følge hvilken han efter Loven ellers er afhængig af dem, men samme mere gaaer ud paa at tilveiebringe den Orden, som Proprietairerne hidtil tildeels, skjøndt med mindre Auctoritet, kunde vaage over,

faa troer jeg ei, at man i saa Henseende udsætter Bonden for nogen Fare for Undertrykkelse.

Man kan jo ikke nægte Mueligheden af Misbrug; men saadanne kunde ei efter de nærværende Forhold imellem Bonden og Godseieren tænkes muelige.

§. 13.

Naar man nu end, ifølge det Anførte, kan antage, at der ei vilde blive Mangel paa duelige Mænd til Districtsfogder, saa møder man en nye Vanskelighed, naar der er Spørgsmaal om, hvad Erstatning disse Mænd skulle have for deres Umage. Der kunde vel findes enkelte Mænd, som uden Bederlag, blot af Iver for den gode Sag, vilde paatage sig disse Forretninger, ligesom man ved den første Organisation mueligen hos mange vilde finde en Enthusiasme, som bestemte dem til det samme; men af Varighed vilde denne ikke være, og man kan ikke bygge en saa vigtig Indretning paa saa svage Støtter.

Mennesket bestemmes i Almindelighed ved Interesse, og af blot Patriotisme kan man ikke vente noget Betydeligt, naar der er Spørgsmaal om vedvarende Opofrelser og Anstrængelser. Desuden er der mangan Mænd, som med den bedste Villie ikke har Evne til uden Bederlag at berøbe sine egne Forretninger den Lid, hans Stilling som Districtsfoged vilde medtage, og sliig en Mands Assistance vilde da savnes. — Meget vanskeligt er det imid-

lertid at angive Midler, hvorved disse Omkostninger skulde tilvelebringes, uden at det bliver forbunden med nogen nye Afgift for Landmanden, hvis Paalæg og Skatter allerede ere saa betydelige, og hvad enten den Erstatning man vil tillægge Districtsfogderne skal bestaae i Penge, eller Fritagelse for Præstationer, kommer det ud paa eet, da det sidste dog egentlig kun er et indirecte Paalæg. Man maae imidlertid betænke, at en nye Organisation af Landpolitiet er nødvendigt til Agerdyrkningens Fremme.

Agerdyrkingen er en af Landets vigtigste Næringsveie og rigeste Indtægtskilder, og i Mangel af godt Landpolitie findes en betydelig Hindring for dens Fremskridt. Saaledes som det er, kan det ei blive, det føler enhver tænksom Landmand.

Altsaa, en Forandring maae der gjøres; denne kan vel skee, om man end ei opnaaer noget Fuldkomment, uden vidtløftige og kostbare Indretninger; men aldeles uden Udgifter kan det ei iværksættes, og naar Forbedringen ansees nødvendig, maae der ligesaavel kunde findes Udveie til at iværksætte denne Indretning, som der er funden til andre ikke mere nyttige og nødvendige Foranstaltninger.

§. 14.

At give Districtsfogderne Erstatning ved Fritagelse for de sædvanlige Præstationer, er som

ovenanført i Grunden ikke andet, end at forøge de andre Landmænds Paalæg, og denne Maade kunne i mange Tilfælde ikke engang være ubetydelig, naar hver Foged ikke var Agerbruger. Desuden vilde det medføre en Ulighed, naar een Districtsfoged eiede en meget betydelig Eiendom i Sammenligning med en anden.

Mod den Maade at lønne Districtsfogderne paa, ved at tillægge dem de Bøder, der for Politieovertrædelser falde i deres Districter, kan der med Føie indvendes meget; denne Indtægt vilde rimeligviis i det Hele kun blive ubetydelig, og foruden at det ikke synes at være nogen værdig Indtægtskilde, vilde det let kunne give Anledning til Misbrug, og Folgen deraf vilde desuden til Slutningen blive, at jo mere Orden der efterhaanden indførtes i et District, desfærre vilde Indtægterne blive for Fogden, som da maatte lide Tab fordi han med Iver og Held havde forestaaet sin Bestilling.

Den eneste Maade, som efter min Overbeviisning er hensigtsmæssig i denne Henseende, er at bestemme en vis fast aarlig Lønning for Districtsfogder helst, i Korn; hvilken skulde udredes af Districtet og lignes paa dettes Hartkorn. Naar man f. Ex. bestemte en aarlig Løn af 30 Tønder Byg for hver Foged; saa vilde dette blive et meget ubetydeligt Paalæg paa hver Tønde Hartkorn, hvilket aldeles ikke kunde komme i Betragtning

(11)

som saadant, mod den Nytte, der for hver enkelt Beboer vilde flyde af den hele Indretning. Kan Communerne bidrage til at lønne Chirurger, til at holde en Elev paa Veterinairskolen og til flere andre slige Udgifter, saa bør de og yde noget Bidrag til et velorganiseret Politie, uden at der kan have nogen Grund til Klage.

Man kunde paa andre Maader indføre nogen Besparelse i Commune-Udgiften, hvorved et sligt ubetydeligt Paalæg vilde blive endnu mindre føleligt; jeg vil blot nævne en mindre vidtloftig og kostbar Procesmaade i Deliquentsager. Naar nemlig en Deel af de ringere Deliquentsager bleve behandlet som Politiesager, vilde derved allerede spares meget. Desuden kan man vist nok med Føie antage, at en hensigtsmæssig Bestyrelse af Landpolitiet vil have en gavnlig Indflydelse paa Fattigvæsnet, saa at naar en bedre Orden i Districtet tilveiebringes, Antallet af dem, der falde Fattigvæsnet til Byrde, efterhaanden vil formindskes, og Communen paa denne Maade føle en Lettelse i Fattigskatten, til nogenlunde Erstatning for hvad den nye Organisation koster.

En Nytte troer jeg endnu den foreslaaede Lønning af Districtsfogder kunde medføre, at nemlig en Deel paa Wartpenge staaende og pensionerte Officerer eller civile Embedsmænd, som endnu have Lyst og Kraft til at virke, mueligen vilde nedsette sig paa Landet og modtage slige Bestit-

linger, hvorved de erholdt Korogelse i deres Indtægter og tillige kom i Virksomhed.

Det maatte i øvrigt staae Herredsfogderne og Birkedommerne frit for at foreslaae til disse Bestillinger, hvem de antage for skikede dertil, og for at give dem desmere Anseelse, troer jeg de burde have deres Bestalling af det Kgl. Danske Cancellie. Skulde det være Tilfældet, at man i nogle Districter fandt Mænd, som, skjøndt skikede dertil, ikke maatte findes villige til at paatage sig disse Forretninger, saa maatte det med enkelte loobestemte Undtagelser kunne paalægges dem, ligesom det er Tilfældet med Sognefogders og andre Bestillinger, dog maatte man saavidt mueligt søge at undgaae slig en Evang som skadelig for Indretningen.

§. 15.

For at Øvrighederne ikke skulle mangle noget Assistance, der er fornøden for dem til at føre et hensigtsmæssigt Politieopsyn, maa jeg endnu foreslaae, at der i hver Jurisdiction ansættes i det mindste tvende ridende Betjente; Konningen samt Anskaffelsen og Underholdningen af Heste maatte bekostes af Communen. Naar man veed, med hvor megen Vidtlostighed det for Tiden er forbundet for en Øvrighed paa Landet at faae nogen i Omegnen hurtig tilfagt eller indhentet, en Visitation foretaget eller Oplysning tilveiebragt, hvilket saa

ofte ved en inquisitorisk Undersøgelse er nødvendig, saa kan man vist ikke nægte Nødvendigheden af slige Betjentens Ansættelse. Til Patroulleringer paa Landeveiene og andre Steder, ville de ogsaa være af megen Nytte.

Man har næsten i alle Lande ridende Politie, og indseer deres Nytte, og paa Kjøbenhavns Amt har Erfaringen retfærdiggjort deres Ansættelse.

Atter nye Paalæg og Udgifter, hører jeg mange udraabe; men jeg maae gjentage hvad jeg ovenfor har sagt, en Forandring i Landpolitiet er nødvendigt, naar Agerdyrkingen skal gaae frem, og kan Landet ei taale de Paalæg, der ere forbundne med det gjorte Forslag, saa tør jeg frit paa-
staae, at vi ikke kunne vente nogen betydelig Forbedring i denne vigtige Deel af Bestyrelsen, og maae man desværre i det Væsentlige lade det blive ved det Gamle.

Slutteligen maae jeg endnu bemærke, at de ifølge den nu gjeldende Organisation ansatte Olsdermænd i Byerne, ifølge min Formening bør vedblive for at assistere Sogne- og Districtsfogderne. Ligesom og disse i øvrigt i paakommende Tilfælde ikke ville mangle den fornødne Assistance, da baade Hnsmænd og Gaardmænd ere forpligtede til efter Tilfælde at befordre Breve, besørge Vagthold, befordre Arrestanter m. m.

Andet Capitel.

Om Procesmaaden i Politie-Sager
paa Landet.

§. 16.

Uagtet i Særdeleshed Forordningen af 25de Marts 1791 indeholder Bestemmelser, der sigte til Politie-Sagers mueligst hurtige Tilendebringelse, saa troer jeg dog, at der kunde tænkes Midler til at afgjøre smaae Tvistigheder paa en Maade, der medfører endnu mindre Tidsspilde og Besværligheder for Landmanden. Det er ikke sjeldent at Bonden for en ubetydelig Sag maae gjøre flere Reiser til Ørigheden, da han deels helst selv overbringer sin Klage, og ofte flere Møder berammes baade til Forligs Proeve, Vidners Afhørelse og Doms Afsigelse. Dette foranlediger at han ofte for at spare Liden, der er ham saa saare kostbar, heller taaler en Forurettelse, end udsætter sig for Vidsløftheder.

Jeg vil i denne Henseende foreslaae nogle faa Foranstaltninger, som mueligen kunde tilveiebringe den tilsigtede Lettelse.

§. 17.

En meget stor Deel af de mindre Politie-Sager blive, om de end komme til Politie-Retten, i Mindelighed afgjorte. Maar de i forrige Capitel foreslaaede Districtsfogder først efterhaan-

den vinde Beboernes Tillid, troer jeg de vilde kunne bidrage meget til at jevne smaae Eratter og Uenigheder, uden at Dommerens Medlemkomst er nødvendig. Det vilde derfor ifølge min Formening være af Nytte om det blev anordnet, at Districtsfogderne skulde være Forligelses-Commis-sairer i private Politie-Sager, og at ingen privat Politie-Sag maatte antages ved Retten, før end der blev produceret en Attest fra Districtsfogden, at han ei har funnet tilveiebringe mindelig Forening imellem Parterne. Der skulde berammes en Dag om Ugen, hvor Sagerne, hvis Antal i hvert District ei kan blive betydeligt, skulde foretages. Klageren skulde være fritagen for at indgive skriftlig Klage, men blot Dagen iforveien opgive sin Bederpart, som da paa sædvanlig Maade skulde indkaldes med Aftens Varsel.

Districtsfogden har en authoriseret Protocol, hvori det Passerede indføres, og medtager han en Sognesfoged, som skal være overværende ved Forligs-Prøven. Det indgaaede Forlig faaer da ligesom andre, lovlig Executionskraft. Man kunde maastee mod denne Indretning anføre, at det ei var tilraadeligt at overlade til Districtsfogderne at tilveiebringe Forlig, der med Hensyn til den juridiske Virkning skulde sættes ved Siden af Domme, da dertil udfordres mere Kundskab end man kan forudsætte hos Districtsfogderne i Almindelighed, og at man, naar de skulde give sig af

med besklige Forretninger, ofte maatte give Slip paa en til Politieopsynet oplagt Mand, der mueligen ei var stærk i Pennen. Men foruden at ogsaa i de egentlige Rets-Sager private Mænd, som dertil maatte findes duelige efter Forordning 1795, ansattes som Forligelses-Commissairer paa Landet, troer jeg ogsaa at det til Forsvar for den foreslaaede Indretning kan anføres, at Politie-Sagerne i Almindelighed ere af mindre Vigtighed og at Formen ved sammes Afgjørelse ei hører til det Væsentlige. Skulde man i øvrigt finde formegen Betænkelighed ved at give Districtsfogderne denne Myndighed, saa kunde man jo blot overdrage dem brevi manu, uden at forfatte noget skriftligt; at søge at forene Parterne, hvilket vist nok allerede vilde stifte megen Nytte og forebygge mange Processer i ubetydelige Sager, der vilde vindes megen Tid for Dommerne, og Bonden vilde fritages for mangen vidtløftig og tidsspildende Reise.

§. 18.

Kan Districtsfogden ei forlige Parterne, have disse at opgive for ham om og hvilke Vidner de agte at føre. Een eller to Dage om Ugen skulde da berammes, paa hvilke Dommerne skulde holde Politie-Ret. For at ei de Mødende skulde overholdes for længe, kunde der bestemmes en vis Tid for hvert District. Districtsfogden lader da Vidnerne tilsiige til at møde for Politie-Retten til

den bestemte Tid og Dag, til hvilken da og Parterne møde. Sagen foretages uden videre skriftlig Klage. Tilveiebringes ei Forlig for Retten, afhøres Vidnerne strax, og naar Sagen ei er vidtloftig, affiges strax en Kjendelse. For at Dommeren kan vide hvor mange Sager der bliver at foretage, maatte Districtsfogden iforveien give hans Underretning om hvem der vare indkaldte.

Det om Procesmaaden for Politie-Retten anførte, er i det Væsentlige ei andet end hvad Forordningen af 1791 i saa Henseende foreskriver. Men det kan ansees som yderligere Bestemmelser og Regler for Proceduren, og en Indskjærpelse af at Sagerne hurtigen skulle tilendebringes.

Tredie Capitel.

Om Markfred og skadeligt Vands Afledning.

§. 19.

En af de vigtigste Gjenstande for et Landpolitie, der sigter til Agerdyrkningens Fremme, er Markfreden. Uden den kan intet fuldkomment Agerbrug tænkes. Den dovne, uvirksomme og slet-tænkende Landmand høster Frugten af den Vindskibeliges, Driftiges og Kerstafnes Flid, naar der ei værnes om Markernes Fred. Dette er saa indlysende, at der ei behøves noget Beviis derfor. Mange erfarne og duelige Mænd have i den senere Tid behandlet denne Materie, vor vise Regjering

har hørt deres Stemme, og overbeiet Eagen, og ved den nyeste Anordning om Hegn og Fred er der gjort et vigtigt Skridt, men der behøves vist nok endnu flere og kraftigere Foranstaltninger, for at kunne bekjempe et Onde, der finder sit Forsvar i gamle indgroede Fordomme og privat Interesse.

§. 20:

Grundprincippet i Forordningen af 9de Juli 1817 er: "Enhver bør skaffe sin Naboe Fred." Det har været meget omtvistet, om det kunde antages, at dette Princip laae til Grund for den indtil denne Tid gjeldende Anordning af 29de October 1794 eller ei. Denne Undersøgelse er med Hensyn til Bestemmelserne i Forordningen af 1817 for Tiden ikke af megen practisk Nytte, og en vidtloftig Besvarelse af dette Spørgsmaal stemmer ikke med Hensigten af denne liden Afhandling; kun maae jeg bemærke, at ifølge min Formening ere de Grunde, der anføres for den benægtende Mening, ikke fuldkommen afgjørende.

Lovgiveren synes i Forordningen af 1794, ligesom i den seneste Anordning, at have havt den anførte Grundsætning for Øie. Det er den der begrunder al Eiendomsret. Kun har Lovgiveren fundet sig foranlediget til i Materien om Fred paa Markerne at gjøre nogle Modificationer og nøiere Bestemmelser, der ikke synes nødvendige i den almindelige Lovgivning om Eiendoms Sikkerhed.

Med den bedste Billie og største Narvaagen, hed er det ofte ikke mueligt for en Landmand, at skaffe sin Naboe den Fred han ønsker, han maae betroe sig til sine Folk; en skjodesløs Bogter eller Driber giver stundom Anledning til, at hans Kreature komme ind paa hans Naboes mindhegnede og aabenstaaende Mark, og selv et veltoiret Hoved kan rive sig løs, og løbe, naar det ingen Modstand finder, ind paa Naboen's Lod. Det var derfor naturligt og overeensstemmende med Billighed, at Lovgiveren, der paa den ene Side søgte at værne om Landmandens Eiendoms Sikkerhed, paa den anden Side var betænkt paa at treffe Foranstaltninger, hvorved, saavidt mueligt, de Hindringer bortryddedes, som paa Grund af Tingens Natur gjorde det vanskeligt, ja næsten umueligt, selv for den Landmand, der bar den største Omhuue for at skaffe sin Naboe Fred, at opnaae dette Hiemed.

Det er ifølge min Formening af denne Grund at Lovgiveren har givet Bestemmelserne om Hegn; han har villet gjøre det mueligt, i det mindste mindre vanskeligt for enhver at opfylde de Pligter, der paaligge ham med Hensyn til andres Eiendoms-Ret, og som Følge deraf ogsaa villet sætte enhver Eier i Stand til at værge sig mod den Skade, der ofte er uundgaaelig, og ikke har sin Grund i andres Forsæt eller Mangel paa Afgttaa-givenhed.

Lovgiveren indsaae at en behegnet Mark efter Tingens Natur ikke er aldeles sikket, og derfor paalagdes det enhver at tage halvt Hegn imod sin Nabo, naar denne vilde hegne; det var et Lovbud, der var lige gavnligt for den som vilde have Fred, og den der vilde give samme. Nyttten var gjensidig, da enhver Jordbruger er i begge Tilfælde, og derfor skulde ogsaa Byrden fordeles lige.

Uagtet Forordningen af 1817 har gjort betydelige Forandringer i Forordningen af 1794, ere dog Bestemmelserne i sidstnævnte om Hegnepligten blevene uforandrede.

§. 21.

De væsentligste Forandringer, Forordningen af 1817 har gjort i den ældre Lovgivning, ere følgende:

1. Enhvers Ret til at fordre Optagelses-Penge og Skades Erstatning, er uafhængig af, om hans Jorder ere indhegnede eller uindhegnede, besaaede eller ei, og hans Ret med Hensyn til Eviin der komme paa hans Lod, er ogsaa uafhængig heraf.
2. Optagelses-Pengene ere betydelig forhøiede.
3. Der er sørget for at den, der opelster Skov, eller dyrker saadanne Planter eller Vexter, som ere ualmindelige i Eggen, kan være sikker paa at faae nogenlunde Skades-Erstatning.

4. Den der paa Grund af sin Jordlods uforholdsmæssige Længde mod dens Brede vilde lide for stort Tab ved at efterkomme Lovbudene om at hegne, er bleven fritagen herfor.

Efter at have forudstiftet disse almindelige Bemærkninger, vil jeg gaae over til enkelte specielle Bestemmelser af denne Deel af Lovgivning, og stræbe at vise hvorvidt der endnu efter min Overbeviisning trænges til Forandringer, for at Viemedet kan opnaaes.

§. 22.

Anordningen om Markfred gaaer i det Hele ud fra den Forudsætning, at Ufred almindeligviis foraarstages ved Skjædesløshed og Mangel paa Agtsomhed, hvis Marsag den indeholder særskilte Bestemmelser om Ufred, foraarstaget ved Forsæt, vid. §. 45. Foruden Optagelses-Penge og Skades-Erstatning, skal den, der forsætlig inddriver løse Creature, eller og tvirer dem paa en andens i Grøde staaende Korn eller Kløvermark eller Slaae-Eng, betale i Mulet første Gang 10 Rdlr., anden Gang dobbelt, og tredie Gang hensættes i Forbedringshuset. Lige Straf er den underkastet, som driver eller fører andres Creature ind paa sin Lod, for der at optage dem. Tvires der paa andres Græsmark, er Straffen kun Bøder i alle Tilfælde, og meget ringere end de nævnte.

Straffen er, ifølge min Formening, for de tvende første Gange som Forbrydelsen begaaes, med Hensyn til sammes Bestaenhed, alt for ringe; Forbrydelsen vidner om et saa farligt Sindelag hos Forbryderen, og er et saa grovt Indgreb i Eiendoms-Retten, at den vist nok fortjener at sættes i Klasse med Tyverie; jeg troer derfor at det vilde være hensigtsmæssigt, om enhver der gjorde sig skyldig i de ovennævnte Forbrydelser, blev straffet som Tyv, og at Forbrydelsen tillige blev anseet som aldeles offentlig.

§. 23.

Det er vel og tildeels med Hensyn til at, ovennævnte Tilfælde undtagen, Ufred ansees for aarsaget ved culpa, at Forseelsen i Anordningen betragtes som aldeles privat. Det er den fornærmede, der ene er berettiget til at paatale den. Straffen er aldeles privat og kan følgelig ogsaa eftergives. Heri synes Lovgivningen om Markfred at trænge til nogen Forandring, naar det tilsigtede Niemeed skal opnaaes.

Intet Sted mere end paa Landet er gjensidig Velvillie og god Forstaaelse imellem Naboeer nødvendig til Samlivets Behagelighed og til en rolig og uforstyrret Gang i de daglige Syssler. Det er derfor, efter min Overbeviisning, ikke nok at der gives Landmanden Midler i Hænde, hvorved han kan sikke sig sin Eiendom, der bør og sørges for,

at han ikke ved at anvende dem, staaer Fare for at komme i saa uvenstabeligt Forhold med andre, at han heller undlader at anvende de ham givne Midler, og taalmodig taaler Forurettelser, og herfor synes ikke at være sørget tilstrækkeligt i Lovgivningen om Markfred. Forseelsen er som ovenanført, betragtet som aldeles privat. Det opvækker i Almindelighed hos den, der gjør Ufred, megen Uvillie mod Dyrageren, at han paataaler sin Ret, det er ham odiosst at den Kornærmede selv paataaler, selv overeensstemmende med Anordningen dicterer Muletten, og selv oppebærer den. I Særdeleshed nu, da Bøderne ere saa betydelige, forbittes derved meget den Skyldige, og den ordentlige paapasselige Landmand, der vil have Fred, lever som oftest i stedseværende Krig med Naboer.

Mangen Mand, der til at virke med Held i sit Kald, aldeles trænger til andres Velvillie, f. Ex. Præsten, seer sig efter den nærværende Indretning næsten ikke istand til at paatale sin Ret.

Dette troer jeg kunde afhjælpes, om ei gaffle, saa dog for en Deel, naar Forseelsen gif over til i adskillige Henseender at være offentlig.

Det skulde nemlig være enhver tilladt, lige saavel som den Kornærmede, at paatale, naar nogen gjorde Ufred, og Politiet i Særdeleshed skulde ex officio søge at komme paa Spor derefter, og da paatale det. Bøderne skulde da ikke tilfalde den Kornærmede, men idetmindste Halvdeelt

Fattigvæsenet og Halvdelen Angiveren, hvilken Halvdeel da og tilfalder den Fornærmede, naar han selv paataler det.

Naar Forseelsen saaledes blev publique, vilde det have en fordeelagtig Indsyndelse paa den offentlige Mening, der hidtil har bedømt Ufred ganske anderledes, end de fleste andre Indgreb i Eiendoms Retten, og den Overbeviisning, at hvis den Forurettede ei paataler, det Offentlige kan træde i hans Sted, vil foraarsage at Optagelsen fra hans Side ansees mindre odios end hidtil, og den Lodseier, der er fornærmet og ei selv føler Tilbøielighed til at paatale det, kan da ganske overlade det til Politiet. Det Offentlige er meget interesseret i at der er almindelig Fred paa Markerne, og ikke strider det mod almindelige Retsprincipier, at Forseelser, begaaede af Uagtsomhed, ansees som publique.

Dit Forslag gaaer, i Følge det anførte, ud paa at det maatte bestemmes:

At det skulde paaligge Sognesfogder, Districtsfogder og enhver ved Politiet paa Landet Ansæt, paa det alvorligste at vaage over at enhver nyder Fred paa sin Jord, og tiltale enhver der lader sine Creature gaae paa anden Mand's Jord uden dennes Samtykke; det skal ansees som Pligt for enhver anden, der bliver vidende om en slig Overtrædelse, at anmeldte det for Districtsfogden. Denne træder da sammen med vedkommende Sognesfoged

og tilpligter den Skyldige efter Bestemmelserne i Anordningen at betale Skades Erstatning og Bøder, hvoraf Halvdelen tilfalder Angiveren, og Halvdelen de Fattige.

Derfom Belobet af Skades Erstatningen overgaaer en vis Sum, f. Ex. 15 Rdr. Solv, skulde det staae den Skyldige frit, hvis han er misforsøiet med Districtsfogdens Kjendelse, at gaae til Retten. Skulde nogen tage i Betænkning, at være sit Navn som Angiver bekendt, maae det staae ham frit for, saaledes som i Forordningen af 2den August 1786 er bestemt, underhaanden og hemmelig at melde sig til Districtsfogden, og for ham opgive sine Vidner. Naar andre end den Forurettede eller Politiets Personale ere Angivere eller Optagere, maae de, hvis de ei ville renoncere paa deres Deel i Bøderne, føre tvende lovsfaste Vidner; disse afhøres af Districtsfogden under Eeds Tilbud, og deres Forklaring anses lige saa gyldig, som om den var beediget.

§. 24.

Derfom den i forrige §. foreslaaede Foranstaltning blev iværksat, vilde det antages som Princip, hvilket ikke synes at være fulgt i Anordningen, at naar det bevistes at en Mand's Kreatur have været i en anden Mand's Mark, bør samme Forpligtelse paaligge hiin, med Hensyn til Straf og Erstatning, som om de vare optagne,

dette synes og at være overensstemmende med Retfærdighed og Billighed, thi det er jo ganske tilfældigt at en Eier eller hans Gølf netop komme til, naar Kreaturet er i hans Mark, og at de ere istand til at gribe det, og desuden kan en Mand længe lade sine Creature græsse paa en andens Rod, og naar han seer Eieren langt fra komme, jager han dem bort, førend denne naaer dem. Den Skyldige vilde da gaae ustraffet, thi at det var skeet forsætlig vilde være vanskeligt at bevise, og den Forurettede fik da ingen Erstatning. Kun maatte man, naar Optragelse ei fandt Sted, være strengere i at fordre Beviis, da det ellers kunde give Anledning til megen Misbrug.

§. 25.

For at det anførte Forslag kunde sættes i Kraft, vilde det ifølge min Formening være nødvendigt:

1. At enhver Landmand har sine store Creature mærkede, da det ellers i Almindelighed ikke vilde være mueligt for Politiet eller andre end den Forurettede at vide hvem de tilhøre. Kær og Stude kunde brændes paa Hornene, og paa Hestene, maastee og Faarene, kunde klippes et Mærke; forandrede de Eiere kunde det ved et eller andet Mærke tilintetgjøres. Dette kunde i mange andre

- Henseender ogsaa være nyttigt, naar f. Ex. et Kreatur enten blev stjaalen eller løb bort.
2. At enhver Bys havde en Fuld, hvortil Sognefogden og Oldermannen maae have Nøglen. I denne Fuld skulde Politiet eller andre, der tillige vilde optage et Kreatur, henseende det indtil Eierens af Kreaturet eller Lods-eieren, naar de vare bleve underrettede derom, lod det afhente.

§. 26.

Med Hensyn til Optagelsen, fortjener endnu følgende at bemærkes:

1. Ifølge §. 37 i Anordningen af 1794 skal, naar Eiermanden af et optaget Kreatur ei vides, samme oplyses, og naar ingen Eier inden en vis fastsat kort Tid melder sig, bortselges det ved offentlig Auction. En Landmand kan paa denne Maade komme til uforskyldt at miste for bestandig et Kreatur, som er ham kjert og vigtigt, da det f. Ex. ved at stjæles fra ham, naar Tvøen giver Slip paa det, kan blive opbragt, uden at han kan vide hvor, ligesom det og er mueligt at det løber fra ham, og paa en eller anden Maade kommer saa langt bort, at han ei kan opspørge det. Vel faaer Eierens, naar han melder sig inden Nar og Dag, udbetalt det overskydende af Auctions-

Belobet, naar alle Omkostninger ere fra dragne; men dette er i Almindelighed kun en ringe Erstatning, da et Kreatur, der sælges under saadanne Omstændigheder, sædvanlig sælges langt under dets Værd. Jeg troer derfor at det vilde være billigt, om Eieren i en vis Tid, hvis Længde kunne bestemmes efter den Kraastand i hvilken han boede fra Optagelsesstedet, beholdt Indløsningsret til Kreaturet, f. Ex. 4 Uger, om han boer i samme Amt, og 2 Maanedere naar det er udenfor Amtet; men det vilde da vel være fornødent at Salget blev bekendtgjort i en eller anden af Landets Aviser, hvilket Hørigheden skulde foranstalte; Auctionen maatte isvrigt ei opsættes derefter. Forsaaavidt Kjøberen imidlertid har Nyttten og Brugen af Kreaturet, bør han vel neppe have Foderløn godtgjort.

2. Den i §. 33 fastsatte Godtgjørelse for Foder, Oppasning m. m., synes efter Nutidens Priser at være for ringe ansat, og kunde maaskee retteligen ansættes til det firdobbelte. Ligeledes synes ikke heller den Erstatning Optageren, som uden Grund tilbageholder Kreature, ifølge §. 40 er pligtig at give, at staae i passende Forhold til det Tab, Eieren lider ved at savne det. Jeg vilde derfor og heri foreslaae samme Forhøielse,

eller og at der i sligt Tilfælde maatte forholdes efter almindelige Principer om Skades Erstatning, at Eieren nemlig fik godtgjort det Tab, han beviisligen har lidt ved Affavnet, hvilket i enkelte Tilfælde langt kunde overstige det Foreslaaede, naar f. Ex. en Vognmand en heel Dag maatte undvære et Par Heste.

3. Skal der med Alvor og Kraft værnes om Markfreden, da er uden Tvivl den i §. 42 fastsatte Straf for at tage Creature fra den, som optager samme, efter Forbrydelsens Beskaffenhed ikke stor nok. Den der forseer sig saaledes, bør, efter min Formening, straffes paa samme Maade, som den der gjør forsætlig Ufred.
4. Det er som oftest ved Tjenestefolks Skjodesløshed, at en Mand's Creature komme ind paa anden Mand's Jord. Eieren af Creaturene maae både herfor, og kan kun sjelden, ved at søge sin Regres hos Tyendet, faae nogen Erstatning. En Aftale imellem en Mand's Tjenestetjende og Raboen kan og let finde Sted, hvorefter Creaturene komme ind paa dennes Jord og Bøderne siden deles imellem dem. Det Tyende, ved hvis Mangel paa Agtpaagivenhed hans Husbonds Creature komme paa andres Jord, bør derfor, efter min Formening, belægges

med en efter Forseelsens Grad passende corporlig Straf, s. Ex. Fængsel paa Vand og Brød paa en vis Tid. Paa denne Maade vilde der da være sørget for, at baade Høsbond og Tyende viste Agtpaaagivenhed.

§. 27.

Hvad Bestemmelserne i Lovgivningen om Erstatning for Skade, paaført ved Ufred, angaaer, kunde ogsaa gjøres enkelte Bemærkninger, som fortjene Plads i dette Forslag.

Det er sjelden mueligt at taxere den gjorte Skade nsiagtig, og seer man hen paa Taxationsmændenes Grad af Cultur, kan man ikke vente at de gaae frem efter Principer ved Ansættelsen af Skaden i Penge. Det vilde derfor vist nok være gavnligt om Lovgiveren fastsatte nogle almindelige Regler, der skulde lægges til Grund for Taxationen og hvorved Mændene nogenlunde kunde veiledes. Det kunde nemlig fastsættes, naar Skade var steet paa en Kornmark, Klsvermark eller Slaae-Eng, i hvilke Tilfælde Afgrøden kunde ansæes ganske eller en vis Deel deraf tilintetgjort.

Afgrøden kunde da bestemmes, efter som er sædvanligt, pr. Tønde Land, og da atter ansættes i Penge; Mændene kunde da skjonne hvor stort et Areal var bestadiget, og i al Fald kunde der, naar dette var lidet og ei let at opmaale, antages et minimum af Areal som Maalestof. For Skade

paa en Græsmark kunde der ogsaa være lignende Regler.

Korordningen af 1817 har og tildeels taget Hensyn til den Vanstuelighed, der er forbunden med at taxere Skaden, naar der er Spørgsmaal om Skov eller ualmindelige Planter og Dexter, og i denne Henseende viist mere Omhu for den Bestadigede.

Uagtet det er tvivlsomt, om Korordningen 1817 har gjort nogen Korandring i Bestemmelsen §. 31 i Korordningen af 1794, at ingen er berettiget til at fordre større Skades-Erstatning end det, eller de optagne Creature vurderes til, da den førstnævnte Anordning beraaber sig i denne Henseende paa den ældre Korordning, troer jeg dog at man er besejret til at antage dette, da §. 33 i Korordningen af 1794 speciel paaberaaber sig §. 31, og det udtrykkeligen hedder Skadens fulde Erstatning. Dette Princip synes og meest at stemme overeens med Retfærdighed og Billighed, og ofte er det, at de Creature der have mindst Værdie, forarsage størst Skade, hvilket er Tilfældet med de saakaldte Udgangsgø, der langt ud paa Efteraaret løslades, da Eierne bruge dem saalænge de kunne holde dem ude, og ikke finde deres Regning ved at tage dem paa Stald. Disse skade Rug og Roddexterne meget mere end deres Værdie beløber sig til, og den der saaledes

vil høste Nytte af andres Flid, fortjener vist ingen Skaansel.

§. 28.

Jeg har i Begyndelsen af dette Capitel berørt Hegnspligten, der er paabuden i Anordningerne. For i denne Henseende at være desto ligere, vil jeg blot bemærke, at jeg aldeles ikke antager at ved Hegn allene Fred paa Markerne kan tilveiebringes, men Hegn bidrager til at skaffe Fred. Enhver skal skaffe sin Naboe Fred, er det gjeldende og vist nok rigtige Princip. Det beroer paa enhver om han vil bewirke det ved Vogtning, Tøiring eller Staldforing, eller hvilken som helst anden Waade. Tøiring og Vogtning vil vist nok idetmindste i en lang Række af Aar blive det sædvanligste, da man ei kan vente at Staldforing snart vil blive almindelig; men uden Hegn er det vanskeligt, næsten umueligt, for den, der tøirer og vogter, at skaffe Fred, og folgelig for Naboen at faae Fred. Paa Grund heraf formener jeg, at Hegn i Forening med Vogtning og Tøiring nogenslunde kan skaffe Fred, og at det saavidt mueligt kan lattes for enhver at forsvare sine Jorder med Hegn.

§. 29.

At skadeligt Vand, som ei kan afledes, meget forhindrer Agerdyrkingens Fremme, er Ting som enhver Landmand veed. Vi have denne Gjensand betræffende Forordningen 25de Juni 1790,

som indeholder mange gode og hensigtsmæssige Bestemmelser. Der er sørget for at Naer skulde opretholdes og erholde det fornødne Vandløb, at der ei ved Oversvømmelse skal skee Skade paa tilstødende Jorder. Ligesom der og er givet enhver Jordbruger Midler i Hænde til at faae skadeligt Vand afledet fra sin Jord, i det han kan faae tilstødende Jordeiere, over hvis Grund Afledning skal skee, tilpligtet at tage Deel i Arbeidet og Omkostningen.

Korsaavidt Naernes Oprensning angaaer, paa ligger det vedkommende Amtmænd at paasee, at den forsvarligen fortsættes og vedligeholdes.

Naar de foreslaaede Districtsfogder ansættes, kunde det gjøres dem til Pligt, at have det umiddelbare Tilsyn i denne Henseende og indberette de Mangler de bemærke. Skade er det, at Bonden i Almindelighed ikke noksom gjør Brug af den Ret, han har til at tvinge Naboer til at være behjælpelige til at faae skadeligt Vand fra sine Agre afledet; mangen Lod, der kunde gjøres frugtbringende, ligger paa denne Maade næsten ubenyttet. Deels Dobenskab, deels Mangel paa Penge til det fornødne Forflud, og som oftest Frygt for at lægge sig ud med sine Naboer, forarsage dette. Uagtet det vist nok er det rigtigste Princip, at overlade til enhver efter egen Skjøn og Overbeviisning at bestyre sin Privat-Eiendom, uden at Regjeringen paalægger Baand eller Evang,

faa kan det i enkelte Tilfælde dog ikke være lige gyldigt for Staten, om den private Mand faa aldeles forsømmer sin Eiendom, at den enten ganske eller tildeels er ubenyttet. Jeg formener derfor, at det kunde gøres enhver Jordeier til Pligt, naar paa et nogenlunde betydeligt Areal af hans Jord stod skadeligt Vand, der ei havde Afledning, inden en vis Tid at bortskaffe det. Amtmanden, i Forening med Landvæsens-Commissairerne, kunde da med Hensyn til Arbeidets Vidtløftighed og Bedkommendes Formuestilstand, bestemme en vis Tid, inden hvilken Arbeidet skulde være fuldført, og siden maatte det paasees, at det stedse vedligeholdtes. Paa denne Maade vilde der vindes megen Jord, og Bonden, der som oftest er fortsynet hvad hans egen Interesse angaaer, vil med Tiden lykønske sig, at han er bleven tvunden til et Arbeide, der faa rigeligen lønner sig.

Fjerde Capitel.

Om Handel, Haandværkere og andre Næringsdrivende paa Landet.

§. 30.

Det bidrager meget til at lette Landboerne Afsetningen af deres Producter, naar det er tilladt Mellemhandlere at opkjøbe disse hos Bonden, og igjen sælge dem i større Partier. Bonden fri

tages derved for, ofte med meget smaae Partier at kjøre til Torvs, og kan saaledes endda staae ved at sælge Producterne noget ringere end i Byerne.

Den ældre Lovgivning forbyd dette Opkjøb, hvilket derimod nu ifølge Placaten af 25de Julii 1815 er tilladt.

Hvad in specie Kornhandlen angaaer, troer jeg følgende fortjener at bemærkes:

Lovgiveren har udtrykkelig i Forordningen af 21de October 1791 tilkjendegivet, at Kornvarers Salg efter Vægt bidrager meget til disse Producters Forædling, og de fleste Sagkyndige ere af samme Mening. Vore Sædevarer ville vist søges end mere af Fremmede, naar der blev draget mere Omfarg for at de vare godt forsvarligt Kjøbmandsgods, men det er de i Almindelighed ei, naar de komme directe af Bondens Hænder. I de senere Aar, da saa betydelig Udsørsel har fundet Sted, har man hort idelige Klager af de Kjøbmænd der dreve denne Handel, at Kornet ikke har været forsvarligen rensat. De have endog paa de Steder, hvor de have oplagt de flere mindre Partier som de have indkjøbt, selv anskaffet sig Rensmaskiner hvormed de have reengjort Kornet. At dette er betydeligt Tab for Bonden og Landet i Almindelighed, er indlysende. I den ovenansførte Anordning er det ikke befalet, men blot tilladt, at sælge

Kornvare efter Vægt allene, eller Maal og Vægt tillige. Denne givne Tilladelse har ikke havt den tilfattede Virkning, da kun paa enkelte Steder, Salget skeer efter Vægt. Efter min Overbeviisning vilde det derfor være gavnligt, om Vægten blev den eneste authorigerede Maalestof, hvorefter da skulde sælges, og det bestemtes hvor meget en Tonde af hvert Slags skulde veie; veier den mindre godtgjøres Kjøberen det Manglende, naar der ei har fundet foregaaende Aftale Sted, veier den mere, erholder Sælgeren paa samme Maade Godtgjørelse; det er jo paa denne Maade omtrent at Salg af Smør skeer. At offentlig Leverancer ydes efter samme Maalestof, vilde neppe medføre megen Vanskelighed. Naar først Salg efter Vægt var indført, ville Bønderne snart anskaffe sig Rensmaskiner, som flere jo kunne eie i Fællesskab. Maaskee man og kunde vente at enkelte Proprietairer, og de i den senere Tid oprettede patriotiske Selskaber, i Begyndelsen, for at bringe Tingen i i Gang, vilde anskaffe slige Maskiner, hvortil de omgrændsende Bønder kunde faae Udgang.

At Kornvarers Lørring vilde bidrage meget til at gjøre dem mere afsætlige som Handelsartikel, er noksom bekjendt. I denne Afhandling troer jeg imidlertid ikke er Stedet til at gjøre et Forslag, hvorledes dette paa den meest hensigtsmæssige Maade kan bevirkes.

§. 31.

Landprang, Bissekrant og Omløben hermed, paa Landet, er strengt forbuden ved Forordn. af 15 Aug. 1741 og 13 Febr. 1775. Foruden at dermed skeer Indgrib i Kjøbstædernes Rettigheder, forledes og Almuen paa Landet paa denne Maade til unyttige Udgifter, og Løbsjængerie, samt Omflakken af farlige Personer, beforders meget derved. Det gaaer isvrigt med disse Lovbud, som med endeel andre, de overholdes ikke strengt nok, paa Grund af at det fornødne Politieopsyn mangler, men naar dette skjærpes, kan man og heri vente nogen Forandring.

I denne Anledning fortjener det Opmærksomhed, at det tillades Svenske, som komme hertil med Linned, Uldne, og Trævare, Bævesteer, Hægter m. m., at omløbe paa Landet og sælge disse; som oftest affjøre de Bonden igjen gamle Klæder og andre brugte Sager, som de bringe hjem. Den Hovedgrund af hvilken det, saavidt mig bekjendt, tillades, er fordi man anseer det gavnligt for Landet, at disse Fremmede, hvoraf et meget betydeligt Antal aarlig ankommer hertil, igjen indkjøbe Colonialvarer og andre slige Ting, hvis Afsetning derved forsøges. Men denne Fordeel anseer jeg for meget ubetydelig i Sammenligning med den Skade, der af sliq Omløben kan flyde. Huusindustrien paa Landet lider derved, ifølge min Formening. Bonden, som de fabrike-

rede Varer bringes i Huset, for tilsyneladende godt Kjøb, da det som oftest ikke er forsvarligt Arbeide, foretrækker denne Maade for den Umage selv at forarbeide dem i sit Huus, og han sælger ofte sine raae Producter og kjøber dem forarbejdede igjen af Fremmede. Vore Raaber staae, med Hensyn til Huusflid og Industrie, paa et langt høiere Trin end vi; i næsten hvert et Huus paa Landet i Sverrig finder man en Væv, og de fleste Bønder forstaae at forfærdige smaae Ting af Træ, som den danske Bønde maae kjøbe. Hvor meget vilde det ikke bidrage til at hemme Lediggang og forbedre Sæderne, naar Bonden saa meget muligt opmuntredes til, med sin Familie at anvende de mange ledige Timer, som de især have om Vinteren, paa en nyttig Maade.

Vi kunde vistnok med Tiden i denne Green bringe det ligesaavidt, som vore vindskibelige Raaber. Men jeg anseer tillige denne Omløben som farlig for den offentlige Sikkerhed. Hvor megen Leilighed gives ikke derved til Hælerie og Tyverie? der slutes Forbindelser med slettænkende Personer her i Landet; Udgange til Husene blive bekjendte, og mange sjaalne Koster kunne paa denne Maade udpractiseres af Landet.

Jeg formener derfor, at det vilde være nyttigt og ikke stridende mod det venkabelige Sindelag vi skyldte vore Raaber, om sliq Omløben blev de Svenske forbudt.

§. 32.

Det paaligger Bonden, som sælger i det Store eller Smaae, paa Torvene eller paa Landet, at være forsynet med justeret Vægt og Maal. Men i denne Henseende føres i Almindelighed ikke den fornødne Control, og i Kjøbstæderne seer man ofte Bonden komme med ustempet og fordærvet Maal og Vægt. Det vilde derfor være hensigtsmæssigt, om det blev indskræppet Øvrighederne paa Landet, jevnligent at lade eftersee Maal og Vægt hos Bonden, hvori Districtsfogderne bør assistere dem.

§. 33.

Om Haandværkere.

Med Placaten af 3 April 1816 ere de Rettigheder nærmere bestemte, som tilkomme Haandværkere paa Landet. De der efter Loven maae nedsætte sig der, skulle dertil have Øvrighedens specielle Tilladelse, og skal det iagttages, at ikke flere end Districtets Lærb udfordrer, erholde denne Berettigelse. Andre Slags Haandværkere end de, der nævnes i Loven, maae ei nedsætte sig, uden Cancelliets særdeles Tilladelse. Ved Bestemmelserne i denne Anordning, er det gjort Øvrighederne til Pligt at paasee, at ei for mange Haandværkere boesætte sig i et District. Det vilde vistnok ogsaa være hensigtsmæssigt, om Overøvrighederne tillige vare forpligtede til at vaage over, at ikke andre

fik denne Tilladelse, end de, der kunde bevise at de forstode det Haandværk, hvorved de ville ernære sig, ikke burde det fordres, at de skulde gjøre Mesterstykke for at godtgjøre dette, men ved Attester af paalidelige Mænd, hvis Gjældighed Amtmændene maatte bedømme, skulde de bevise at de ei ere Fuskere.

Hvor skadeligt er det ei for Landmanden, naar han i Tillid til sig en Haandværkers Duelig-
hed, betroer ham et vigtigt Arbeide, og ofte for-
sildig indseer, at han ei gjør det forsvarligt. I
Særdeleshed er det Tilfældet med Smede og Huus-
tømmermænd; de oplæres ofte hos andre Fuskere,
eller lære sig selv Haandværket.

§. 34.

De, som paa Landet drive Slagterier som en
Profession, maae, ifølge den ovenansførte Anord-
ning, dertil have speciel Tilladelse, og det Offent-
lige er da derved betrygget, at det i Almindeligh-
ed ei ere saadanne Folk, der give sig af med at
sælge stjaalet Dvæg. Men da, ifølge Placat af
22 Juni 1808, enhver Landboer er berettiget til
at indføre i Kjøbstederne og sælge slagtet Kjød,
hvilken Tilladelse vist bidrager meget til at ned-
sætte Priserne paa dette nødvendige Fødemiddel,
saa troer jeg ogsaa at der bør drages Omsorg for,
at derved ei gives Anledning til Misbrug, hvilket
let kan blive Tilfældet.

Enhver Indsidder og Huusmand, enhver Iøs og ledig Person paa Landet, kan uden videre komme paa Torvet i Kjøbstæderne og sælge slagtet Kjød. Kan der tænkes nogen lettere Raade for den, der stæler et Dvæghoved, at blive af med det, uden at man er istand til at opdage Tyveriet? Dette kunde tildeels forebygges, naar det blev befalet, at enhver Landboer, der ei var privilegeret Slagter, for Districtsfogden skulde legitimere sig hvem han var, og hvorledes han var kommen til det Dvæg, han vil sælge slagtet, hvorefter han skulde forevise for Politiet i Kjøbstæderne eller paa Landet en Attest, som i denne Henseende gratis skulde meddeles ham. Paa denne Raade ville letteligen enhver's Hjemmel til det han faldt byder kunne bevises.

§. 35.

Om Kroehold.

Saa nyttig det er, at der i Særdeleshed ved Landebeeiene er et passende Antal Kroer til Afbenyttelse for Rejsende og Væisfarende, ligesaa sde læggende for Landet ere de mange Misbrug, der i denne Henseende desværre alt for hyppigen finde Sted. Uagtet Lovbudene i Forordningen af 1786, samt ældre Anordninger, ifølge hvilke ingen uden specielt Privilegium maae holde Kroe eller Værtshuus paa Landet, findes der dog mange Steder de saakaldte Snigkroer, der ere saameget skadeligere

for Landalmuen, da fra Hvirighedens Side ikke kan holdes Tilsyn med, hvorledes der tilgaaes. Ikke allene i mange Bønderbyer, men ogsaa paa Veiene, i Hegnshuse, Bomhuse m fl. Kjønkens Brændeviin og holdes Samlinger; der seer man Karlene hele Timer holde med Heste og Vogn, der tye de hen hvert Dieblak de kunne liste sig bort, fordærve deres Sæder og forsømme deres Arbeide.

Der er intet, der mere fordærver Tjenestefolk paa Landet end disse Sniakroer. Det er Sognerfogderne, der nærmest skulle vaaage over Lovene i denne Henseende, men de vove i Almindelighed ei, at gjøre alvorlige Skridt af Frygt for Had og Forsølgelse. Dette ler tydeligt Bevis paa, at Politiet paa Landet mangler Kraft. Naar dette faaer en anden Organisation, vil denne tilligemed flere Uordener letteligen hæves. Straffen for ulovligt Kroehold, synes ogsaa, med Hensyn til Forseelsens skadelige Virkninger, at være for ringe. Corporlig Straf bør, efter min Formening, være fastsat for denne Lovovertrædelse.

§. 36.

Det er noksømt bekjendt, at i de fleste Kroer baade Nat og Dag findes siddende Gæster, at Bønderne drikke dem fulde der, og berøvede deres Fornufts Brug blive de henkastede paa deres Vogne, og kjøre saaledes hjem udsatte for de største Farer. Kortspil, idelig Støi og Slagsmaal finder man i de fleste.

overalt paa disse Steder, der ere en Grav for al Sædelighed, huslig Lyksalighed og god Orden paa Landet. Der mangler i Almindelighed alt Tilsyn med Kroerne, og der ere de Steder, som ere langt fraliggende fra Øvrigheden, hvor flere rotte sig sammen og overfalde de Værter, der ikke ville tillade al Slags Uorden. Heri maae nødvendigviis gjøres en Forandring, og dette kan ogsaa skee naar der treffes kraftige Foranstaltninger.

Det bør ifølge min Formening saaledes, som det tildeels er paabuden i §. 2 i Forordningen af 1786, ikke være Kroeholderne tilladt, at skænke for andre end Rejsende og Veisfærende. De bør ikke holde siddende Gæster, men blot have Tilladelse, at udsælge til dem, der købe Brændeviin for at drikke det i deres egne Huse. Al Kortspil maae være forbuden i Kroerne. Efter Klokkeren 8 om Aftenen maae intet udsælges undtagen til Rejsende. Værterne skulle være ansvarlige for, at ingen drikker sig bestjænknet i deres Hus, og for den, der i denne Tilstand kommer til dem, bør ikke skænkes stærke Drikke. De bør ikke tillade, at nogen i beruset Tilstand forlader deres Hus uden at være ledsaget af nogen, der paatager sig at passe paa ham. For Drengene bør der aldeles ikke skænkes Brændeviin. Enhver Kroeholder, der befindes skyldig i Overtrædelse af det Anførte, bør 1ste og 2den Gang ansees med anseelig Mulct, og 3die Gang have forbrudt sit Privilegium. De, som uden

at være Reifende eller Weifarende, tage Sæde i Kroerne, bør, naar de ere Tjenestetyende, ansees med corporlig Straf, og andre med Mulct.

Den Straf, der er fastsat i Forordningen af 1776 §. 7 for Drukkenskab, kan vel ikke ansees at være hævet, men synes ikke aldeles at være hensigtsmæssig. Den Mand, der ved en eller anden munter Samling drikker sig en Perial, kan derfor ikke siges at være forfalden til Drukkenskab, og det vilde være alt for krænkende om han derfor skulde ansees med Straf. Derimod troer jeg at den, der i Bærtshuse forsætter sig i denne Tilstand, eller offentlig viser sig bestjænket, med Rette bør kunne drages til Ansvar derfor. Første Gang kunde det, for at forsøge det mildeste Middel, bestemmes, at den, der i saa Henseende forseer sig, skulde have en Jrettesættelse af Dommeren for Retten, men skete det oftere, burde, naar det er et Tjenestetyende, dette ansees med Fængselstraf, og andre med Mulct.

Mangaen vilde maaskee anføre denne foreslaaede Bestemmelse for en uvasende Maade at sætte Bonden under Bærgemaal. Men da der bør sørges for, at alle Handlinger, hvorved letteligen Anledning til Forbrydelser kan gives, forebygges, saa kan man vistnok med Røie sætte Drukkenskab i denne Klasse, og gjøre samme til Gjenstand for Straf. I al Fald bør Tyendet, der dog efter dets Stilling er under Bærgemaal, ved Straffe-

trudser kunne tvinges til Udruelighed. Det vil vist nok i Førstningen medføre megen Vanskelighed, at overholde de foreslaede Lovbud om Orden i Kroerne.

Man vil møde megen Uvillie og Gjenstridighed, da det gjælder om at have Misbrug, hvorpaa Almuen troer at have faaet Hævd, og at arbejde mod en af de hæftigste Lidenskaber. Men naar der handles med Kraft og Conduite, og naar enhver ved Politiet Ansæt kjender sin Myndighed, vil det vist nok gaae.

Districtsfogderne bør holde alvorligt Opsyn med Kroerne, og især vil det foreslaede ridende Politie kunne være til megen Nytte i denne Henseende. Jeg er overbevist om, at man snart paa Landet vil spore gavnlige Virkninger af disse Foranstaltninger, naar det blot med Alvor og Kraft iværksættes.

Femte Capitel.

Om Fattigvæsenet og Løsgjængerie.

§. 37.

Uden en hensigtsmæssig Fattigvæsens Bestyrelse kan der ikke tænkes noget godt Politie. Disse tvende Bestyrelser bør gaae Haand i Haand for at fremvirke noget Heelt og Fuldstændigt. Det paaaligger Staten at sørge for enhver, der ei kan sørge for sig selv, men den kan fordre at forinden

den yder nogen Hjælp, den Person, der gjør Fordring derpaa, anvender alle sine Kræfter, for at fortjene ved Arbeide saameget han er i Stand til, og først naar det er godtgjort, at den, der søger Understøttelse af det Offentlige, intet kan erhverve, eller ikke faa meget, som der udfordres til nødtørftig Underholdning, bør den enten ganske underholdes, eller og det Manglende i det Nødvendige suppleres.

Dette er Grundprincippet for Fattigvæsenets Bestyrelse paa Landet i Danmark, og vist nok det rigtige. Fremdeles er det fastsat, at enhver Commune skal sørge for sine Fattige. Men nu er Spørgsmaalet, om Administrationerne virkelig have de nødvendige Midler i Hænde til at udføre Lovgiverens Villie efter det anførte Princip? Jeg troer at dette bør besvares benægtende, og Erfaringen bekræfter det noksom. Communerne have i Almindelighed mange flere at forsørge end dem, der stricte kunne gjøre Fordring paa Underholdning, og Hovedgrunden anseer jeg, at være den, at der ikke kan skaffes Arbeide for dem, der ville og skulle arbejde, og megen Arbeidskraft gaaer spildt, og mange, som ikke burde være det, blive paa denne Naade Gjenstand for offentlig Forsørgelse, i det mindste i en høiere Grad end nødvendigt. Hvad der med Hensyn til Fattigvæsenets Bestyrelse er anvendeligt i Kjøbstæderne, kan ei altid anvendes paa Landet, i hine kunne letteligen hen-

figtsmæssige Arbeidsanstalter indrettes, hvilket jeg anseer som det første og nyttigste Middel, til en god Fattigvæsens Bestyrelse.

Men paa Landet er dette forbunden med flere Vanskeligheder. Arbejde bør der forskaffes Enhver, der ikke kan forskaffe sig det selv. Spørgsmaalet er kun, paa hvilken Maade? At hvert enkelt District, eller og flere i Forening skulle sørge for at faae en Arbeids Anstalt indrettet, er neppe iværksætteligt. Det vilde medføre mere Beføstning end Communerne kunde bære, og deres indskrænkede Virkefreds vilde netop sørge Udgifterne i Forhold til Indtægterne. At oprette Arbeids Anstalter i hvert Amt, vilde vistnok ogsaa møde uovervindelige Hindringer. Skulde slige Anstalter svare til deres Hensigt, burde de tillige være Forsørgelses-Anstalter, hvor de Arbejdende nyde Forpleining in natura. Men dette vilde være for kostbart og tillige ofte paadrage Communerne unødvendige Omkostninger, da mangen Fattig, der har Pleie og liden privat Understøttelse hjemme, paa denne Maade blev nødsaget at opgibe det, og tye til Forsørgelses Anstalten. Jeg troer imidlertid at man kan gaae en Middelvei.

Man kan skaffe Arbejde, og lade flere Arbejdende anvende deres Kræfter til at producere et Heelt, uden at paatage sig de Byrder og Udgifter, der ere forbundne med store Arbeids-Anstalter og uden at unddrage fra de enkelte Fattig-Commissairers

specielle Tilsyn dem, som de bør forsørge. Hvor det er gjørligt, bør man saaledes, som Hr. Pastor Bastholm har foreslaaet, bringe Arbeidet i Forbindelse med Arbeids-Anstalterne i Kjøbstæderne, men hvor dette ei kan iværksættes, vil jeg foreslaae følgende Maade. Enhver Amtsdirection bør ifølge min Formening lægge en Plan, for i hele Amtet at indføre de efter de locale Omstændigheder meest hensigtsmæssige Industriegrene, fastsætte de Regler hvorefter der skulle virkes, og sørge for et Centralpunct i Amtet, hvor de Enkeltes Virksomhed paa en Maade skulle forenes til et Heelt. Spind er for Fruentimmer i Almindelighed det meest hensigtsmæssige og brugelige Arbeide. Amtsdirectionen bestemmer hvad Slags Tøi man skal være betænkt paa at forarbeide, som letteligen kan affættes i Omegnen.

Lærred, Sække, Fæehaars og uldne Tæpper, vil jeg blot anføre som Exempler. Paa Amtscassens Bekostning anskaffes Vævestole, hvor under Amtsprøbstens Opsigt forarbeides det, som i de forskjellige Sogne er spunden. Hver Sognecommission anskaffer efterhaanden det fornødne Hør, Uld, Blaar, Hamp og Fæehaar m. m. der leveres til Forarbeidelse til dem, der skulle have Arbeide. Præsten har det fornødne Tilsyn hermed. Spindelønnen bestemmes efter gængbare Priser, og udbetales forskudsvis af Sognecasserne. Det Spundne sendes til Vævestolene, hvor det, som ovenanført,

under Amtspostens Tilsyn forarbeides. Denne Embedsmand søger tillige for Afsetning og refunderer igjen vedkommende Commission det Udlagte. Hvad der nu uden videre kan fuldføres paa Stedet, forarbeides og sælges under hver Commissions Tilsyn. Saaom: Kurvestetning, Forarbeidelse af Træskoer, D'rappe, Sløve, Værkplukning o. s. v. Den hele Bestyrelse bør ansee sig som Bestyrer af en privat Fabrik, hvor Arbeidet betales efter dets Værdie, og det Produccerte søges affat til den fordeelaatigste Priis.

Dets Hensigt er, at enhver skal kunne finde Udgang til Arbeide, og ingen, selv den som nyder Understøttelse, skal tvinges til at arbeide for Fattigvæsenet, naar den godtgjør, paa anden Maade at forjene alt det, som den efter sine Kræfter er i Stand til. Det Princip, at enhver bør erstatte Fattigvæsenet saavidt mueligt, hvad deres Understøttelse koster, bør efter min Formening ikke saaledes ligge til Grund for Bestyrelsen; thi Fattigvæsenet bør ikke og kan ikke have en Fabrik, hvis Product ansees som Indtægt og Understøttelsen som Udgiwt, men Fabrikken skal paa en Maade bestaae for og ved sig selv, modtage Forstødet af Fattigvæsenet, men paa den anden Side række den Haanden ved at forskaffe Arbeide, og paa denne Maade bidrage til at spare de Udgifter, som, uden samme, Understøttelsen vilde koste. Naar det Hele vedborligen blev organiseret, troer jeg

ikke Jærksættelsen vil være vanskelig. Det Forskud, der behøves til Materialier, vil vist nok enhver Commune kunne tilveiebringe, og Tilshnet med Arbeidet kan ei blive særdeles byrdefuldt for Sognepræsten, især naar de øvrige Medlemmer af Commissionen gaae ham tilhaande. Anskaffelsen af de fornødne Bævestole og andre Redskaber, vil ei blive meget bekostelig, og Bævernes Lon maae det Producerte kunne betale. Har Amtsprovsten ikke Lyst eller Tid til at paaatage sig Opsynet, vil der vistnok i ethvert Amt findes en eller anden paalidelig Mand, der er villig til, paa denne Envæbtsmands Vegne, at paaatage sig det. Naar de Industriegrene, der drives, ere beregnede paa Egnens Læb, vil Ufsætningen ei heller kunne blive saa vanskelig, i Særdeleshed naar det blev paalagt dem, der forestaae offentlige Indretninger, saasom Hospitaller, Arrester, Straffeanstalter, selv Cæ og Landmilitairetaten, at affjoe Fattigvæsenets Bestyrelserne fremfor andre, de Ting, der forarbeides, naar de kunne bruge dem, og de isvrigt med Hensyn til Bonitet og Priser kunde sættes ved Siden af de Varer, de ellers indkjoe. Naar saaledes Leilighed til Arbeide gives, vil enhver Bestyrelse let overbevise sig, om og hvormeget enhver, der søger Understøttelse kan arbeide, og derefter bestemme, hvormeget og hvad Hielp der bør gdes dem. Det Vanskeligste vil blive at udjnde Arbeide for Mandfolk. De, der søge Understøttelse af Fattigvæsenet,

ere i Almindelighed gamle, og ikke tilbøielige eller stikkede til at lære et nyt Slags Arbejde, men en nidkær og virksom Bestyrelse vil dog vel kunne udtrænke noget, hvorved de kunne beskæftiges. De kunde f. Ex. plukke Værk, karte og skruppe, sætte Tæpper og slikt. Naar Tingen med Alvor sættes i Gang, vil den nok kunne svare til Diemedet.

§. 38.

Fattigvæsenet er i den senere Tid bleven bebyrdet med mange Udgifter, ved den store Mængde udenfor Egetestebesvangrede Fruentimmer. Som oftest blive disse liggende paa egen Haand, drive et liderligt Levnet, og baade de og deres Børn komme paa Fattigvæsenet, eller og de tage Tjeneste og lade deres Børn forsørge af det Offentlige. Det er ubilligt, at den, der letfindigen følger sine Lidenskaber, uden at betænke Følgerne, skal kunne paadrage sine vindskibelige og ordentlige Medborgere Udgifter, og selv fries for, at føle Virkningen af sin lastværdige Wandel, og dette er virkelig Tilfældet med det nævnte Slags Qvindfolk. Et hvert ugift Fruentimmer, der besvangres, og efter Loven er forpligtet, at tage fast Tjeneste, bør naar hun har gjort Barsel, ikke have Tilladelse, at blive liggende paa egen Haand. Fordrer hun da Understøttelse for sit Barn, bør Fattigcommissionen drage Omsorg for, at Barnefaderen paa lovbefalelset Maade tilholdes, at bidrage til dets Forsørgelse, og bør hun selv forpligtes til efter Loven at

udrede sin Deel. Forslaaer dette ei, bør Fattigvæsenet tilskyde det Manglende, og lade Børnet hense til paa et passende Sted. Paa denne Maade vil Byrden for det Offentlige lettes meget, og manget dueligt Subject gjenvindes for Staten. Man finder overalt paa Landet Personer af forskjelligt Kjønn, som skøndt de ei ere ægteviede, leve sammen og avle Børn. Mange have i saa lang Tid ført dette Levnet, at man i Egnen ikke veed andet end de ere ægteviede. Sædvanlig forlader Manden sin Mage til Slutningen, og lader hende med Børnene i Stikken. Det Offentlige maae da forsørge dem. Denne Ustik, der saa ganske strider mod Lovens udtrykkelige Bydende, bør hemmes, og dette kan letteligen skee, naar Politie Opsynet iagttager dets Pligter.

§. 39.

En Klasse af Mennesker bør nævnes her og fortjener i Særdeleshed Politiets Opmærksomhed, det er nemtlig de Personer, der dimitteres fra Straffe-Anstalterne. Løsbrevne fra deres ældre Forbindelser, forstudte og uden Næringsvei, komme de tilbage til det Samfund, hvoraf de engang have været Medlemmer. Enhver frygter for at tage dem i Tjeneste, og mangen, der træder tilbage med det faste Forsæt, at ville føre en ulastelig Wandel, driver Nøden til paa nye at begaae Forbrydelser. Vel indeholder Placaten af 14de Decbr. 1810 nogle Bestemmelser angaaende disse Personers Behandling,

men der er ikke sørgt nok for dem, og in praxi overlades de i Almindelighed til deres Skjæbne. Enhver, der er løsladt af en Straffeanstalt, bør ifølge min Formening en Tid lang staae under Politiets specielle Opsyn og Omisorg, og visse Regler bør fastsættes hvorledes dette Tilsyn skal være beskaffent. Arbejde bør der forskaffes sligt et Menneske, indtil han kan forskaffe sig det selv, Politiet bør være vidende om, hos hvem han opholder sig, og ei tilstæde ham Tilhold hos mistænkelige Personer. Jevnligen maae han siffere sig personlig for Politiet, og Underretning om hans Wandel bør indhentes.

Naar hans Opførsel er upaaklagelig, bør Districtsfogden stræbe, at faae ham antaget i en Condition, og ikke maae han forlade Districtet uden Fogdens Vidende, som underretter Politiet paa det Sted, hvor han opgiver at ville hen, herom. Politiet bør i det hele tage sig en Tid lang af saadant et Menneske, som en Fader af et forulykket Barn.

Hvormangen vilde da ikke ved sin gode Opførsel faae sine Medborgere til at glemme, og tilgive ham et begaaet Feiltrin.

§. 40.

De Løsgjængere, som kunde blive Gjenstand for Politiets Opmærksomhed og Forsølgelse, ere enten de af Districtets Beboere, der henligge uden at kunne gjøre Rede for, at de paa lovlig Maade

ernære sig, eller uden at tage fast Tjeneste, naar det efter Loven paaligger dem, eller og fremmede udenfor Districtet hjemmehørende, der streife om og indfinde sig i Districtet, uden at have lovlig Næringsvei.

Lovens 3 - 19 indeholder mange gode Bestemmelser, der sigte til at hemme Løsgjængerie, men paa Grund af Landpolitiets Kraftløshed kunne de ei overholdes. Den i Loven befalede Inquisition er vist nok høist nødvendig, men Raaden hvorpaa den skal skee, synes ikke ganske at svare til Hensigten; thi skal Randsagning skee i Ordets egentlige Forstand, som det synes at være Lovens Mening, vil Arbeidet blive for vidtloftigt og uoverkommeligt, og det vil være let for mange, at undrage sig Inquisitionen. Den fornødne Control med de forstævnte Slags Løsgængere, nemlig dem, der høre hjemme i Districtet, kan letteligen føres, naar det blev befalet at enhver i Districtet to Gange om Aaret, strax efter de lovlige Skiftetider under Mulct skal opgive, hvilke uden fast Tjeneste henliggende Personer eller andre, der ingen fast Næringsvei have, ere til Huse hos dem, lige som og enhver, der udenfor den rette Skiftetid dimitterer nogen af sin Tjeneste, bør anmelde det, hvorefter Politiet anstiller den fornødne Undersøgelse, og drager Bedkommende, der kunne ansees som Løsgængere, til Ansvar efter Lovene, og tilholder enhver at søge en lovlig Næringsvei.

Det maae nærmest paaligge Districts-Fogderne at paasee at dette efterkommes, og naar i nogen Tid det er bleven overholdt med Alvor og Streng-
hed, vil der vist ikke findes mange, der vove at
overtræde disse Bud. Hvad fremmede til Distric-
tet ankommende Lovsgængere angaaer, da anseer
jeg det for det sikreste Middel til at faae dem
opdagede og anholdte, naar Bestemmelserne i
Kystpolitie Anordningen bleve almindelige for hele
Landet, at nemlig ingen under alvorlig Straf maae
huse nogen udenfor Districtet hjemmehørende, uden
at melde det for Districtsfogden, som strax har
at undersøge, naar ei lovlige Pas eller Bescfeed
forevises, hvem den Fremmede er, som hvis han
er mistænkelig, anholdes og sendes til Øvrigheden.

Naar Politiet ei bliver vidende om enhver
Fremmed, som ankommer i Districtet, kan der
aldrig existere noget alvorligt Politieopsyn.

At imidlertid denne Foranstaltning bør exe-
qveres med Conduite, og uden at fortrædige nogen
roelig retsindig Undersaat, er naturligt.

Men hvor er den Lov, især i Politiebæsenet,
som uden vedkommende Embedsconduite ikke kan
forfeile sit Væmmed? Noget vilkaarligt vil der iøv-
rigt stedse blive ved denne Deel af Politieopsynet.
Men i Øvrighedens Rettskaffenhed og gode Tæn-
kemaade, maae Staten stedse søge Garantie for
Misbrug.

§. 41.

Et Slags Løsgjængere drive i den senere Tid meget hyppigen om i Landet, og vist nok til stor Skade for den offentlige Sikkerhed, det er nemlig de reisende fremmede Haandværksvænde. I Almindelighed ere de ikke andet end Tiggere, der vandre fra Bye til Bye, og under Paaskud af at søge Arbeide, som de, naar det tilbydes dem, som oftest ikke ville modtage, blot indfinde sig for at søge Almisse.

Der ere de Egne, som de selv med deres Familier skareviis besøge, og deres Raade at tigge paa er saa paastrængende, at mange af Frygt give dem noget; der er dem, der, som Passet udviser, i flere Aar saaledes har vandret om, uden at have havt Arbeide, og komme de til Kjøbstæderne maae Laugene efter gamle Bedtægter understøtte dem. Naaget de have Pas som Haandværksvænde, kan man ikke engang stedse være vis paa at de høre til den Klasse, da de letteligen kunne tilvende sig et Pas, der er udstædt for andre. Man seer dagligen Klager i Aviserne over dette Onde, som en Landeplage, og det er høist nødvendigt, at der snart bruges kraftige Midler derimod. Det Kongelige danske Cancellie er, som man af de i denne Henseende udstædte Circulairer har erfaret, betænkt paa at raade Bod paa dette Onde, og vi kunne vist snart vente hensigtsmæssige Forbud i denne Henseende. Ved at træffe Foranstaltninger mod denne Ban

bren, bliver der i Særdeleshed at tage Hensyn til Vigtigheden af at forskaffe de forskjellige Haandværkere Leilighed til at faae duelige Svende, naar de trænge til samme, og tillige bør det komme i Betragtning, at man ikke ved alt for strenge Forholdsregler mod de fremmede Haandværks-svende, som indfinde sig her i Landet, foranlediger, at vore egne, naar de komme udenlands, ikke møde den Venstabelighed og Gjæstfrihed, som er sædvanlig ved de forskjellige Laug

Jeg kan ikke ansee denne idelige Omvandren af Haandværks-svende for andet end temporair, og en Følge af Krigsurolighederne, der har bragt mange ud af deres Næringsveie, ikke heller troer jeg, at her for Tiden i Landet er Mangel paa Haandværks-svende. Jeg anseer det derfor for en hensigtsmæssig Maade ganske at have denne Uorden, om Regeringen for en vis bestemt Tid f. Ex. et Aar forbød alle fremmede Haandværks-svende Adgang her i Landet, med mindre de vare forsynede med speciel Tilladelse af det Kongelige danske Cancellie, hvilken kunde meddeles dem efter Begjering og mod Caution af en boesat Mand her i Landet. Paa denne Maade vilde enhver Mester, om han skulde trænge til Svende, uagtet det gjorte Forbud, let blive i Stand til at faae en eller flere Svende forskrevne. Naar denne Frist først var udløben kunde man igjen gjøre Forsøg med at have Forbudet, dog burde det, ifølge min Formening anord-

nes at ingen Haandværksvoend maae have Ud- gang til Landet, med mindre hans Pas er paa- regnet af det danske Gesandtskab eller en dansk Consul paa det Sted, hvorfra han kommer, tillige burde han stedse forevise sit saakaldte Kundschaft.

Paa denne Maade vilde det gjaeres noget vanskeligere for Haandværksvoendene at vandre, og man fik nogenlunde Sikkerhed for, at de ere dem de give sig ud for. At isvrigt en fremmed Haandværksvoend, som treffes i Liggerie her i Landet, straffes efter Anordningerne er en Selv- følge. I Særdeleshed i Jylland klages der meget over den store Mængde saakaldte Ratmand og Glarmestere, der streife om og begaae Uordner.

Naar det executive Politie først er hensigts- mæssigen organiseret, og kan virke med Kraft, ville disse Misbrug, der kun vidne om Landpoli- tiets Kraftløshed, snart kunne høves.

6te Capitel.

Om Tyendevæsenet.

§. 42.

Baade i Kjøbstæderne og paa Landet hører man i disse Tider idelige Klager over Tjenestefolk, og over den Vanskelighed, det er at faae gode Subjecter og holde dem til Orden og Arbeidsom- hed. Den almindelige Tro er, at Mangelen ligger i 1ste Bindes 2det Hefte.

i Politie-Lovgivningen og de offentlige Foranstaltninger, og naar heri skeer en passende Forandring, saa troer man alting bliver godt. Det kan vel ikke nægtes, at Lovgivningen om Tyndevæsknet trænger til nogle forandrede Bestemmelser, for at tilveiebringe mere Orden i dette vigtige Forhold, men derved er ikke alt gjort. Naar man noie overveier Sagen, vil man finde, at der eksisterer Aarsager til de mange Uordner og Misligheder, som hverken Politie eller Politie-Lovgivningen kan hæve.

Menneskets Sæder ere i den senere Tid meget fordærvede, det kan ikke nægtes. Den gamle Larvelighed og Uerlighed findes kunielden. Lyst til Overdaadighed og Lediggang, Egennytte og mange andre Laster have taget overhaand. Det er naturligt, at dette i Særdeleshed spores hos Tyndevæskens Klasse, der staaer paa det laveste Trin af Culturen, men man vil vist nok ogsaa finde denne Feil hos endeel af dem, der ere Husbønder og Madmødre især blandt Almuen. Man er derfor ubillig, naar man fordrer at Tjenestefolk skulle være fuldkomne, og besidde alle de gode Egenstæber, som man tildeels savner hos andre. Desuden naar man noie kunde kjende alle de forefaldende Uenigheder og Trætter, tør jeg paastaae, at man vilde finde, at der næsten ligesaa ofte er Feil fra Husbødens som Tjenestefolkens Side. Naar Sæderne ere forbedrede, naar der findes mere

Religiositet hos Almuen, naar Farvelighed og Noisomhed bliver en almindelig Dyd, saa vil Politiet letteligen kunne tilvejebringe den fornødne Orden i Lyendevæsenet.

I dette Capitel bliver her da kun Spørgsmaal om, hvad der fra Politievæsenets Side kan gøres, for saavidt mueligt at have endeel Misbrug, der finde Sted i Lyendeforholdet, som specielt er underlagt sammes Kessort.

§. 43.

At enhver, der vil og skal tage Tjeneste, kan erholde en saadan, at enhver, der vil have et Lyende, kan faae Leilighed til at erholde et dueligt Subject, og at der gives passende Tvangsmidler for at faae begge Contraparter til at opfylde deres gjensidige Forpligtelser, ere de vigtigste Gjensande for enhver LyendeAnordning.

Korordningen af 25de Marts 1791, §. 2, indeholder Bestemmelser, hvorledes enhver, der et kan forskaffe sig Tjeneste, kan faae Leilighed til at erholde en Condition. Dette Lovbud, der er meget hensigtsmæssigt, overholdes i Almindelighed ikke paa Landet. Det var at ønske, at der fra Politiets Side blev sørget for at dette skeede.

Naar Bestemmelserne i §. 3, om Virkningen af at forsømme-det, stedse bleve anvendte, vilde det snart komme i Gang. I Almindelighed vilde de, der længe have tjent i en Egn, og der faaet Forbindelser, ei forlade samme. Dette forarsaa

ger at mange ligge ledige, men dette bør og kan ei tilståedes. Bekjendtgjørelsen ved Kirkestevne, er iøvrigt vel et ganske tilstrækkelig, da det paa denne Maadeielden ret kommer til offentlig Kundskab, maaskee det kunde være mere hensigtsmæssigt, naar det blev fastsat, at sliq en Bekjendtgjørelse skulde skee ved en Seddel, der blev opslaaet udenfor Sognesfogdens Boepæl. Enhver, som vilde have Tjeneste, skulde da melde sig til Districtsfogden, som ved Sognesfogderne foranstalte det Fornødne.

§. 44.

Det er hoist vigtigt, at ingen antages i Tjeneste uden at være forsynet med et ordentligt Skudsmaal om sit forhen udviste Forhold, samt foregaaende Vandel, og sliq et Skudsmaal maae, for at svare til sin Hensigt, saavidt mueligt udstædes under offentlig Auctoritet.

Loven og ældre Anordninger have i denne Henseende paalagt Præsterne adskillige Pligter; men dette efterkommes in praxi ei, det paa sees i Almindelighed ikke, om nogen bortkæster sig uden Skudsmaal. Aarsagen dertil er vel egentlig, at der ingen Evangsmidler ere paabudne mod Bedkommende, der ei efterkomme det. Det er ligesaavel Pligt for Husbonden, ingen at fæste uden Skudsmaal, som for Tyendet, at forsyne sig med saadant.

Jeg troer derfor det sikkerste Middel til at tvinge Bedkommende, at efterkomme det Paabudne,

vilde være, om det blev gjort til en Lov, at enhver Tyendecontract, der var indgaaet imellem en Husbond og et Tyende, som ei var forsynet med Skudsmaal i loblig Form, skulde være uden Retskraft, saa at ingen af Parterne kunde tvinge den anden til Opfyldelsen. Dette vilde uden Tvivl snart have den tilsigtede Virkning.

Da det er Politiets Sag at vaage over dette Buds Efterlevelse, saa vilde det vel være rigtigst, at paalægge Districtsfogderne de Pligter, der efter Loven i denne Henseende paaligge Præsterne.

Bestemmelserne i Placaten af 4de Marts 1817, kunde i det Væsentlige udvides for Landet, og enhver, der forlader sin Tjeneste, skulde det paaligge at melde sig hos Districtsfogden, og forevise sit Skudsmaal, som denne da paategner. Da det egentlig kun skeer 2 Gange om Aaret, saa kan Arbeidet ei blive særdeles besværligt for Districtsfogden, og man kunde jo og tillægge ham en vis Betaling for hver Paategning f. Ex. 2 Mk. Sølv, hvilken Udgift ikke kan ansees for trykkende. Det stemplede Papiir til Skudsmaal, burde Bedkommende, i Følge min Formening, ogsaa være frietagne for at bruge, da det ofte paa Landet medfører Uleilighed at erholde det, og Indtægten, som deraf flyder for Kongens Casse, kan neppe ansees for at være nogen vigtig Gjenstand. Lovrigt kan jeg med Hensyn til Skudsmaal ikke tilbageholde den Bemærkning, at de ofte kunde gjøre ligesaa megen

Skade som Nytte. En eensidig Attestation fra en Husbond om et Tyendes Opførsel i dets daglige Liv, bestemmer ofte sammes Skjæbne for bestandig, denne Attest gaaer ofte ud paa Tyendets Tærlighed, Paapassenhed og Lyst til at arbejde, m. m. er den ufordeeltigt, er det vanskeligt for det at faae Tjeneste, og stundom har Husbondens Behandlingsmaade fremvirket enkelte Udbrud af Lidenskab eller Ligegyldighed for Arbejde hos det Tyende, der under andre Omstændigheder vilde have været ganske anderledes. Hvor er det Menneske, hos hvem der ei opdages Feil, og disse er Husbonden berettiget til at paapege, og saaledes sætte Personen i ufordeeltigt Lys. Det burde blot ifølge min Formening blive Gienstand for Attestation i Skudsmaal, om Tyendet i sin Tjeneste har gjort sig skyldig i grove Laster og Forbrydelser, og saadan Grad af Opsætighed, Uduelighed og Skjædesløshed, at enhver, der vilde tage det i Tjeneste, i Forveien burde være underrettet derom, og hvad de sidstnævnte Udyder angaaer, burde de aldrig ansøges, med mindre Husbonden har fundet Anledning til at paatale dem; har han ikke villet gjøre det, maae man antage, at Tyendets Opførsel ei har været i den Grad slet, at enhver burde advares mod det.

Ellers er sandelig Tyendets Stilling i Staten i denne Henseende haardere end enhver andens, man fordrer, at det skal være fuldkomnere end

enhver anden, og dets Skjæbne er i enhver ilde-
 findet Husbonds Hænder. Husbondens Ansvar-
 lighed for det udstædte Vidnesbyrd kan ei hæve
 dette, da man vel i Almindelighed ei kan fordrø,
 at han skal føre strengt Beviis for enhver Udyd
 af det nævnte Slags, som tillægges Tyendet, og
 desuden vil det altid blive let for ham at over-
 bevise Tyendet om een eller anden Feil.

Den foreslaaede Indskrænkning anseer jeg for
 at være overeensstemmende med Billighed, og ikke
 stridende mod Studsmaalets Viemed.

§. 45.

Jeg anseer det for en vigtig Grund til de
 idelige Misfornoielser og Klager baade fra Hus-
 bondernes og Tyendernes Side, at Contracten
 kun gaaer ud paa et halvt Aar. Ingen af Par-
 terne findes meget tilbøielig til at give efter og
 lempe sig efter den andens Svagheder og smaae
 Feil, fordi det er saa let for en Husbond at skifte
 Tyende eller for dette at forandre Condition.

Det kunde muligens bidrage til mere Over-
 bærelse og mere Jværlighed hos Tyendet for Husbon-
 dens Løb, naar Contracten blev indgaaet paa
 længere Tid f. Ex. et heelt Aar. Tyendet blev
 derved mere anseet og behandlet som Medlem af
 Familien og vilde føle mere Interesse for samme.

Er Tjenestetyendet udueligt, eller fører sig
 slet op, eller behandler Husbonden det utilbørlig-

gen, da er det jo Grund til Contractens Ophævelse, og paa denne Maade er ingen af Parterne paa en ubillig Maade bunden. Det er isvrigt vanskeligt at bestemme, og vilde komme an paa en Prøve, om denne Forlængelse af Tjenestetiden vilde medføre sand Nytte.

§. 46.

Det er høist vigtigt, at en Tjende-Lovgivning indeholder passende Evangsmidler mod det Tjende og den Husbond, der ei opfylder den indgaaede Contract. Med Hensyn til dem, der ei indfinde sig i Tjenesten, eller til Utide forlade den, og den Husbond, der ei vil modtage et fæstet Tjende, eller i Utide bortviser det, indeholder Forordningen af 1791 Bestemmelser, i hvilke maaste hensigtsmæssigen kunde gjøres nogle Forandringer. Hvad Tjendet angaaer, da troer jeg man bør skjælne imellem de Tilfælde, hvor det af Modvillighed ei vil opfylde Contracten, og hvor det af andre Grunde seer sig foranlediget til at søge samme hævet. Hvad de sidstnævnte Tilfælde angaaer, bør det gjøres mueligt for Tjendet at opnaae dette, hvisaarsag der bør være fastsat, hvilken Skades-Erstaring det bør give den anden Contrahent, uden at det underkastes Straf, og i denne Henseende synes de gjeldende Bestemmelser at være nogenslunde passende, at det nemlig, naar det ei endnu har tiltraadt Tjenesten betaler $\frac{1}{2}$ Aars Løn,

og i Tilfælde at det allerede har tiltraadt samme $\frac{1}{2}$ Mars Løn, dog kunde det vel i første Fald ogsaa være $\frac{1}{2}$ Mars Løn, for ei at gjøre det for let at have Contracten.

Men skal Tyendet ansees berettiget paa denne Maade at have Contracten, bør det inden en vis bestemt Tid s. Ex. 8 Dage, adnare Husbonden derom, for at denne ei pludselig skal komme i Forlegenhed.

Imod modvillig Overtrædelse fra Tyendets Side, synes Anordningen ei at være streng nok. I Almindelighed bør Tyende Classen, i Følge min Formening, ei straffes med Bøder; de have sjelden mere end det Nødvendige, skulle de udrede Bøder, gribe de enten til ulovlige Midler, for at gjøre Udveie dertil, eller og det gaaer ud over Husbonden eller Frænder. Den, der udebliver kortere Tid end 8 Dage fra den Tjeneste hvortil han er fæstet, burde for hver Dag hensættes 1 Dag i simpelt Fængsel, den, der udebliver længere, straffes med Fængsel paa Vand og Brød fra 5 til 10 Dage, den, der modvillig forlader sin Tjeneste, bør straffes, naar det er ringere end 8 Dage, med Vand og Brød i saa mange Dage, som han er udebleven, den, der bliver længere borte; straffes med Vand og Brød fra 10 til 30 Dage.

Disse Evangelsmidler ville vist nok gjøre en gavnlig Virkning. Husbonden maatte i øvrigt i disse Tilfælde ikke kunne gjøre Fordring paa Er-

statning, ligesaa lidet som han jo kan fordre den, naar han seer sig besøiet til i Utide at bortvise det Tyende, der har forseet sig.

Estraffen for at huse en andens Tyende, kunde vel ogsaa stærkes noget. Forordningens §. 8 og 10 indeholde Bestemmelser om' hvad Godtgjørelse der tilkommer det Tyende, som Husbonden ei vil tage imod, eller i Utide bortviser; de 4 Mk. om Ugen i Kostpenge, som ere fastsatte, synes ikke at være passende eftrer Nutidens Priser, de bør uden Tvivl forhøies noget, ligesom der og vel bør gjøres Forskiel paa Kostpenge for en Karl og en Pige. Dog bør man vogte sig for at fastsatte Godtgjørelsen for Tyendet for høit, da manget ildefindet Tyende, kunde benytte dette for at gjøre Husbonden lid af sig, og saaledes paa en Maade tvinge ham til at have Contracten, da det ikke er enhver's Lust at søge Rettergang, og der ere mange Tilfælde, hvor det, uagtet Tyendet fører sig ilde ov, er vanskeligt at overbevise det en saadan Opførsel, der kunde berettige Husbonden til at bortvise det, desuden bør man tage Hensyn til, at Tyendet letteligen faaer en anden Condition, og saaledes ikke behøver saa meget til Underholdning.

§. 47.

Enhver Huusfader bør have en vis Myndighed over sine Huusfolk, for at kunne haandhave den fornødne Orden i sit Huus, udey at behøve

for enhver Ubetydelighed at tne til Øvrigheden, hvilket meget vilde svække hans Anseelse. Derfor har og Lovens 6—5—5 tillagt Husbonden den Ret, at udøve for smaae Forselsler Hustrugten mod sine Eyende.

Det kan ikke nægtes, at denne Rettighed letteligen kan misbruges af Husbundene, der ofte hverken have Sindighed eller Rettskaffenhed nok til at anvende den paa en vedborlig Maade. Men hvad er herved at gjøre? At indskrænke Husbonden for meget i Udøvelsen af denne Rettighed, at gjøre ham alt for ansvarlig for enhver liden Kædelse, vilde være det samme som om man ganske betog ham den.

Imidlertid troer jeg, at det vilde være nyttigt for at undgaae Misbrug, om det ved Lov nærmere blev bestemt, hvorvidt Husbonden maae gaae si Udøvelsen af Hustrugten, da de gjeldende Bestemmelser i saa Hensende ere affattede i for almindelige Udtryk, og ligesom dette foranlediger, at Eydendet ikke er sikkert nok mod Mishandling, saa gjør det og mangen Husbond frygtsom, da han ei veed, hvorvidt han har Ret at gaae. Officerens Corrections-Ret over Soldaten, har megen Lighed med Hustrugten, og i den nyere militaire Lovgivning har Regenten seet sig foranlediget, at sætte bestemte Grændser for hiin. Jeg vilde derfor foreslaae at 6—5—5, 6, blev nyere bestemt saaledes, at det staaer en Husbond frit, for smaae For-

feelser at rævse sit Tyende med nogle faae Kap af en Kiep paa Kyggen, eller nogle Slag af den flade Haand, men ikke paa nogen anden Maade. Har Husbonden udøvet denne Ret mere end 3 Gange mod et Tyende, maae det staae dette frit, for at fordre sin Dpførsel undersøgt og paa kjendt ved Retten. Husbondens Ret indskrænkes ikke derved paa nogen Maade, der kan svække hans Myndighed og Anseelse, men Grændsen for hans Rettighed bestemmes kun noget nærmere, og enhver tænksom Politiedommer vil vist nok kunne forebygge, at ikke disse Bestemmelser skulle kunne benyttes af et trætkehjært Tyende til at fortrædige en Husbond.

Naar i øvrigt Lovbudet i Placaten af 3die Decbr. 1755 §. 10, om Straf for det Tyende, der uden Grund klager over sin Husbond, udtrykkelig blev udvidet til Landet, vilde dette forebygge mange ugrundede Klager. Bemeldte Anordning forekommer mig i det Hele at indeholde nogle naiere Bestemmelser, og indlade sig i en Detail, som man savner i Tyende-Anordningen for Landet. Den i 2det Capitel foreslaaede Myndighed for Districtsfogderne at søge at bilægge Uenigheder, hvor i Særdeleshed gjælder for Tyendevæsnet, og naar paa denne Maade enhver Husbond uden megen Vidtsøftighed og Reisen kan faae Ret over et slet Tyende, vil dette bidrage meget til Ordens Haandhævelse.

Dette er hvad jeg i denne Afhandling har fundet Anledning til at bemærke og foreslaae angaaende hvorvidt Politie og Politieforvaltning kan bidrage til at tilveiebringe mere Orden og god Etik i Tyndeforholdet, men jeg maae gjentage hvad jeg ovenfor har anført, det er ikke af denne Bestyrelsesgreen man skal vente alt. Man virke paa Opdragelsen, man stræbe at opvække mere Moralitet og Religiositet blandt Almuen, og man vil vist ei saameget trænge til Politiets Assistance af hvilken man sandelig fordrer for meget.

Syvende Capitel.

Om Veipolitiet.

§. 48.

En ikke ubigtig Gjenstand for et Landpolitie, der vil bortrydde enhver Hindring for Agerdyrkingens Fremme, er Haandhævelsen af Orden og god Etik paa alfare Veie. Naar Landmanden transporterer sine Producter, naar han henter sine Fornødenheder, bør han uforstyrret og uden at være udsat for Kornærvelser, kunne fortsætte sin Veie. Og den Eiendom, der ligger i Nærheden af offentlige Veie, bør være ligesaa sikker, som den, der ligger isoleret og affides. Denne Beskyttelse kan man med Føie fordrer af Landpolitiet. Forordning

gen af 13de Decbr. 1793, indeholder adskillige Bestemmelser, der sigte til Ordens Vedligeholdelse paa Weiene, og kun nogle faa Bemærkninger vil jeg i denne Henseende fremjætte, uden at indlade mig i den Deel af Weipolitiet, der egentlig horer til Weivæsenet, og som jeg anseer udenfor denne Afhandlings Diemed.

§. 49.

Naar den fornødne Orden i de øvrige Grene af Politievæsenet overholdes, naar der haves vedbørligt Tilsyn med Kroerne, naar Løsgjængerie hemmes, er der allerede gjort meget, for at tilveiebringe Sikkerhed og Ro paa Weiene. Dette Djiemed vil desuden endnu lettere kunne opnaaes naar Politie-Vorighederne paa Landet erholde den foreslaaede Assistance. Jevnlige Patrouilleringer af det ridende Politie paa Weiene, ville bidrage meget til at afværge mange Uordner, der nu finde Sted, og skiøndt Patrouillerne ikke kunne være overalt og til alle Tider, bevirke de i det mindste saameget, at de, der vilke overtræde Lovene, aldrig vide sig sikre, og den Omstændighed, at enhver der fornærmes let kan rye til en af de ansatte Districts-fogder, da det nu er vausseligst for ham directe at gaae til Vorigheden, anseer jeg for et stort Gode.

§. 50.

Med Hensyn til de nævnte Gjenstande vil jeg kun bemærke Følgende:

- 1) At toire Creature og lade dem gaae løse paa Landeveiene, er ligesaa vel stridende mod Weipolitiet, som mod de Love, der gaae ud paa at afværge Ufred. Da disse sidste deels ere betydelig skjærpede, deels endnu, ifølge mit ovenanførte, trænge til at skjærpes, saa anseer jeg den i Forordningen af 1793 §. 85, fastsatte Mulct ikke passende, hvorimod jeg formener, at enhver, der i saa Henseende forseer sig, bør ansees med samme Straf, som den, hvis Creature træffes paa anden Mand's Jord.
- 2) Ligesom enhver Vognmand efter §. 90, skal have sin Vogn mærket, for at man, naar fornødent gjøres, kan tage Kende af samme, saaledes troer jeg at det vilde være nyttigt, om enhver Landmand paa sine Kjellevogne havde sit Navn og Districtets Navn malet, og i Tilfælde af at han havde en Befordring, hvorpaa det ei kunde anbringes, f. Ex. Høst-vogne, kunde Kudsten have en Sæddel hæftet paa Hatten med samme Mærke.
- 3) En almindelig Ustkif er det, at flere Bønder, vogne kjøre i en Række paa Veien, og Kudstene tilstøde ingen at kjøre dem forbi, hvis aarsag de ofte krydse frem og tilbage for at

forhindre det, hvorved ikke fielden Slagsmaal og Ulykke forvoldes. Denne Urtik burde have, alvorlig Straf skulde fastsættes og Politiet vaage derover.

- 4) Naar de Nationale gaae til de aarlige Samlinger i Garnisonerne, og i Særdeleshed naar de forlade samme, begaae de usigelig mange Excesser. De gaae hobevis, fortredige de Veifarende, springe paa Vognene, ofte tage de Heste paa Markerne, ride en Deel af Veien, og slippe dem siden løse. Det er vaarskelligt for Politiet at forebygge disse hoistfadelige Uordner; derimod troer jeg de kunne tildeels have, naar Soldaten lige indtil han kom til sit Hjem, blev sat under militair Commando, saaledes at Folkene bleve inddeelte i smaae Partier efter Eggen, hvor de skulde hen, og for hvert Partien af de paalideligste blev ansat som Opsynsmand og Commanderende, som skulde overholde Orden, og strax ved Hjemkomsten for Øvrigheden angive den eller dem, der maatte have gjort sig skyldige i Excesser. Naar de gaae til Samlingerne er dette vel ikke saa let iværksætteligt. Det vilde være for vidløstigt og blive overflødig at opregne alle de Uordner, der begaaes og kunde begaaes paa Veiene. Jeg har anseet det for tilstrækkeligt at paapege nogle af de Be-

tydeligste, og naar Politiet faaer mere Kraft, vil snart Orden tilveiebringes paa Veiene, ligesaavel som paa andre Steder.

A n h a n g .

Der er betydelig Forstjæl imellem de Instructioner, som af Regjeringen gives for visse Classer af Embedsmænd og Betjente, og dem, som af Embedsmænd gives de dem tilforordnede eller underordnede Mænd, som Forskrifter, hvorefter de i deres Bestillingers Udøvelse skulle rette sig. De førstnævnte ere at ansee som specielle Love, der fastsætte hvilke Slags Forretninger i Almindelighed høre til den omgæstionerede Bestilling, og tilige bestemme Grændsen for den Myndighed, der tilkommer de Embedsmænd, for hvilke de ere givne. De sidstnævnte indeholde bestemte og mere detaljerte Forskrifter, grundede deels i Lovene, deels i den Raade, paa hvilken vedkommende Embedsmænd ansee det meest hensigtsmæssigt at bringe det Befalede i Udøvelse, og efter hvilke da de Tilforordnede have at rette sig, forsaavidt de nemlig ere i Strid med den specielle Lov, der indeholder den for Bestillingen gjeldende Instruction.

At de af Regjeringen eller høie Autoriteter, i Folge speciel Kongelig Bemyndigelse, givne Instructioner kun i Almindelighed og uden at ind-

(15)

lade sig i stor Detail, skulde bestemme Vedkommendes Pligter, er indlofende, ligesom det og i Særdeleshed i Politievæsenet maae overlades til Embedsmændene i mange Tilfælde efter egen Overbeviisning og Conduite at træffe adskillige Foranstaltninger.

Karværende Forslag til en Instruction for Districtsfogderne og Sognesfogderne har jeg udarbejdet efter den anførte Synsmaade, hvisaarsag jeg kun i Almindelighed har paapeget deres Pligter, uden at indlade mig i en Detail, som jeg ikke anseer svarende til Tiemedet, da det maae være de respective Politie-Øvrigheders Pligt, nærmere at instruere de dem tilforordnede Mænd.

Udkast til en Instruction.

A. for Districtsfogderne.

- 1) Districtsfogdernes Hovedbestemmelse er at gaae Politie-Øvrighederne tilhaande i alt hvad der angaaer Justitiens og Politievæsenets Haandhævelse, hvisaarsag de have at udføre de af Øvrighederne i denne Henseende treffende Foranstaltninger, og selv vaage over god Orden, samt paasee at Lovene overholdes.
- 2) Saasnart de komme til Kundskab om nogen Lovovertrædelse begaaet i deres District,

have de at underrette Øvrigheden derom, og i Tilfælde af at nogen gribes i Forbrydelser af det grovere Slags, have de at anholde Forbryderen og sende ham til Øvrigheden.

Iøvrigt ere de i Almindelighed ikke berettigede, uden Øvrighedens Decret, at lade nogen hensætte i hvilken somhelst Arrest, eller foretage Visitation i noget Huus, men de have i paakommende Tilfælde at bevogte Personen eller Huset indtil de have indhentet Øvrighedens Resolution, eller og i al Fald indsende de Paagjældende til Øvrigheden.

- 3) Ligesom de i Almindelighed have at vaage over alle Politieloves Overholdelse, gjøres det dem til særdeles Pligt, at henvende deres Opmærksomhed paa de i Districtet sig opholdende Løsgjængere og Betlere, paa Overholdelsen af det, der er paabudet med Hensyn til Hegn og Fred, skadeligt Vands Afledning, og den fornødne Orden i Kroerne og paa Landeveiene.
- 4) De have derfor at skaffe sig nøie Kundskab om de i Districtet bosatte Personer, og drage Omsorg, for at alle Løsgjængere anholdes, og de der ei have nogen lovlig Næringsvei, tilholdes at vælge en saadan, samt at paasee at ingen nedsætter sig for at drive nogen

Slags Haaudtering, hvortil udfordres speciel Bemyndigelse, uden at være forsynet hermed.

- 5) De have at paasee, at enhver har sine Creature paa lobbefalet Naade mærkede, saa bør de, og, saavidt det staaer i deres Magt, drage Omsorg for at enhver nyder Fred paa paa sin Jord, og at løse Creature, der antræffes paa anden Mand's Marker eller Landeveiene, optages, samt at enhver, der forvolder Ufred, bliver draget til Ansvar efter Lovene.
- 6) Naar nogen Jordbruger forsømmer at aflede staaende Vand fra sine Marker, have de at indberette det til Ørigheden.
- 7) De bør jevnliggen undersøge om den lobbefalede Orden i Kroerne overholdes, samt alvorliggen paasee at ingen andre end Reifende og Weifarende hensidde der, for at drikke.
 Enhver, der uden dertil at være berettiget, giver sig af med Krohold, bør de drage Omsorg for vorder tiltalt.
- 8) De bør foranstalte, at der saavidt muligt vaages over at ingen Uordner begaaes paa Veiene, og forhjælpe enhver, som der fornærmes, til sin lovlige Rets Rydelse. Veiene bør de isvrigt selv jevnliggen befare, og indberette til Øvrighede, nnaar de bemærke Mangler.
- 9) De skulle føre et specielt Opsyn med de i Districtet varende Tienestetyende, og i særdeleshed paa lobbefalet Naade sørge for at

de, der ei selv kunne forskaffe sig Tjeneste, forhjelpes dertil.

Og ligesom de bør søge at jebne smaa Uenigheder mellem Husbond og Tyende, bør de til Politiebrighederne henvise de Sager, de ikke kunne bilægge, eller som ere af den Bestaaffenhed, at de ere Gjenstand for offentlig Paataale.

- 10) I private Politiefager ere de i Almindelighed at ansee som Forligelses Commissairer, i hvilken Henseende de i Forening med vedkommende Sognefoged maae søge at bilægge i Mindelighed Tvistigheder naar Vedkommende med Klager henvende sig til dem, og naar ei mindelig Forening er at tilveiebringe, have de at henvise Parterne til Retten, og hver Gang underrette Dommerne om, hvilke Sager de have henvist, samt, naar tillige for dem opgives, hvad Bidner der skulle føres, lade disse og Parterne tilsige til Møde ved Politie-Retten, hvorom ogsaa Dommerne underrettes. Hvad i Særdeleshed Afgjørelsen af Sager angaaende Ufred paa Markerne angaaer, have de nøie at rette sig efter hvad i saa Henseende er lovbefalet.
- 11) Sognefogderne og OIdermændene ere Districtsfogderne tilforordnede, for at gaae dem tilhaande i alt hvad deres Bestilling

angaaer, og have de alvorligen at paasee, at disse Mænd opfylde de dem paaliggende Pligter.

- 12) Vil nogen med Magt modsætte sig de Foranstaltninger, Districtsfogden i Medfør af sin Bestilling maatte træffe, er denne bemyndiget til at opfordre enhver, der er nærværende eller i Nærheden, at assistere ham og dertil er enhver forpligtet.
- 13) Alle Indberetninger og Anmeldelser fra Districtsfogderne skee umiddelbar og directe til Districts-*Politie*virigheden. Disse Indberetningers Afsendelse, ligesom ogsaa Personers Bevogtning og Hensførelse til *Øvrigh*heden, skeer ved Districtets Hushænd, som dertil efter loblig Umgang tilfiges, og ere forpligtede under Mulct at efterkomme, hvad der paalægges dem.
- 14) I øvrigt er det Districtsfogdernes Pligt at forskaffe sig nøie Kundskab om de gjældende *Politie*love, for at kunne paasee disses Efterlevelse, og vide hvad de i ethvert Tilfælde have at iagttage.

B. For Sognefogderne som *Politie*-Opsynsmænd.

- 1) Sognefogdernes Hovedbestemmelse er: at udføre *Øvrigh*hedens og Districtsfogdens Befalning.

ger og Foranstaltninger, som høre til Justitiens og Politieæfensets Haandhøvelse.

- 2) Deres nærmeste Koresatte er Districtsfogden, for hvem de have at anmeldte enhver Lovovertrædelse, de komme til Kundskab om, ligesom de og have nsiagtigen at følge de Forfrifter, der af ham gives dem, enten directe eller efter Øvrighedens Befaling, og som sigte til at hemme en enkelt Uorden, eller Uordener i Almindelighed.
- 3) Naar de af Districtsfogden beordres, at undersøge om Politielovene een eller anden Gjenstand betræffende, overholdes, have de efter Pligt og Sambittighed at foretage en sliq Undersøgelse og derefter uden Persons Anseelse at afgive en sandfærdig Beretning.
- 4) Naar nogen gribes i Forbrydelser af det grovere Slags, saasom Drab, Tyverie og deslige, har Sognefogden at foranstalte den Skyldige henbragt til Districtsfogden, og til ham at indberette Sagens Sammenhæng.
- 5) Fremmede Omløbere bør Sognefogden ligeledes anholde og transportere til Districtsfogden.
- 6) Dem, som ikke selv kunne forskaffe sig Ejeneste, har Sognefogden paa lovbefalet Maade at forhjælpe dertil.
- 7) Naar han af Districtsfogden dertil beordres, har Sognefogden at være overvarende naar

mindelig Forening søges tilveiebragt i Politiefager.

- 8) Sognefogderne, som ere ansatte for at gaae i Særdeleshed Districtsfogderne tilhaande ved Politieopsynet, hver i sit Sogn, maae i Almindelighed ikke paa egen Haand træffe noget Slags Foranstaltninger, men de have i ethvert Tilfælde at indhente Forholdsregler af Districtsfogden.

* * *

I Følge det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs i 3 Aar gjentagne Priisopgave; Udarbejdelsen af et Forslag til et med Hensyn til Agerdyrkingens Fremme velordnet Landpolitie, indkom i Aaret 1818 forestaaende Afhandling til Selskabet.

Censorerens Dom løb i det Væsentlige ud paa, at de vel ikke kunde ubetinget tiltræde alle Forfatterens Forslag, men at de dog fandt, at han viste sig som en tænkende Mand, der føler levende Interesse for en hensigtsmæssig Politieorden, og som tillige erkjender Grændserne for Politielove og Politie Indretninger; at han derfor ikke venter eller kræver alt af Politievæsenet, og vil ikke at al borgerlig Frihed eller Statens Kraft skal bringes til Offer for at skaffe et velordnet Politie tilveie. Hans Forslag ere desaaarsag

for det meste iværksfættelige og fortjene nærmere Prøvelse.

Selskabet besluttede derfor at tilkjende Forfatteren den udsatte Præmie: Selskabets første Medaille i Guld, og til det Kongelige danske Cancellie at indsende Afhandlingen tilligemed Censorerne's Vota.
